Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

ÇОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАÇСР

Газет арадувл 1923 шера денз ◆ ШОАТТА, 9 АПРЕЛЬ, 1983 ШУ. ◆ № 43 (6765). ◆ Мах 3 кеп.

КОЛХОЗИЙН СОВХОЗИЙН КЪАХЬЕГАМХОЙ, ЯХЬА БАЙРАКХ ЛАКХАГIА АЙЕ!

1983 шера I квартале республика хьайбаш леладераша бьча балха итогаш яьй

КПСС обкома бюро, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совет, облсовпроф, ВЛКСМ обком хьежай 1983 шера I квартале хьайбий продукташ дукхагIа яхара а кийчъяра а лелаьча республикански социалистически яхье итогашка.

1982—1983 шерашка Iам заманехьа хьайбий продукташ дукхагIа яхаран йозаяран, хьайбаш толама Iангара дахара лелаьча социалистически яхье 1983 шера I кварталехь дукхача районаша, колхозаша, совхозаша, хьайбаш леладерий бригадашех фермашех, бIоьш болча производстве хьалхалаттараша дикка доккхий толамаш даьхад. Дика вIаштIехьбаьккхача къахьегамо, лаккхача дисциплино, ерригa доаттъара ресурсаш рациональне леларо, хьайбаша ма доаггIара IуналдеpовIаштIехьданнйтад хьайбий продукци дукхагIа яккха а хьайбаш дебаде а.

1983 шера цхьоалагIча кварталехь пачхьалкхенна хьайбаш кое тIера оалхазарашц дIадоаларь план 113 процент кхоачашъяьй республико, шура — 103, фуэш — 119 процент. Планал тIех пачхьалкхенга дезнад 716 тонн дулх, 638 тонн шура, 4 млн. фуъ. Цу юкъа 1982 шерцa нийсбича эцара боарам лаккхбенна ух бустамаш; хьайбаши кое тIера оалхазарашк — 2,5 эзар тонн, шура — 2,1 эзар тонн, фуэш — 3,6 млн.

Социалистически яхье дикагIа хьокхамаш даьхад Надтеречни, Наурски, Грозненски, Советски, Нажай-Юртовски районашкарча къахьегамхоша. Хьалхалаттача боахамашта юкъе — Сунженски ХХ партсъездах В. И. Ленинах цIерагIа колхозаш, цатта Шалински района «Дружба», Наурски района «Терский», Грозненски района «Грозненский молочный» совхозаш, кхыдарш.

Социалистически яхье бокха-дика хьокхамаш даьхад производстве хьалхалаттараша: Шалински района «Московский» совхоза доярка Н. Зикуралаевас, Шелковской района «Коминтерн» яхача колхоза доярка А. Ансаровас, цу района «Красный пахарь» яхача колхоза скотника А. Савенкa, «Московский» совхоза скотника Д. Хасиева, Шалински района «Зори Кавказа» яхача совхоза Iаьсий лелаерча А. Мусхаджиевас.

Партийни, профсоюзни, комсомольски организацешка, колхозийн совхозийн кулгалхоша, специалисташа бокха организаторски политически болх барах, хьайбий боахамо беррига къахьегамхоша шоай кхо цо боал къахьегараз хьоканно да социалистически яхье хьалхалаттараша даьха толамаш.

КПСС обкома бюро, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совет, облсовпроф, ВЛКСМ обком 1983 шера цхьоалагIча кварталехь районаша, колхозаша, совхозаша, фермашa, бригадаша, шоай профессех хьайбаш леладерча болхлошa хьайбий продукташ дукхагIа яхара кийчъяраш, хьайбаш дебадара лелаьча республикански социалистически яхье итогашка а хьежа цига белгальнна районаш, боахамаш, фермаш, бригадаш, производстве хьалхалаттараш котбахьинаргаш а лаьрхIа республикански газеташ тIа чIоагIдаьча Сийлен улгa тIа бахьаб.

Котъяьннараш лаьрхIай районаш:

НАДТЕРЕЧНИ

Надтеречни района юртбоахама къахьегамхоша беккхкхам гаттара лакха хаташ тIаийцаб парте тIахьехам: «Хьайбай боахам — юртара ударни фронт!» ЦхьайтталагIча пятилетка дулх, шура, кхы тайпа хьайбай продукци дикка дукхагIа е яьккха, Кхачан программа кхоачашъеча ма доаггIара дакъе юкъадаьхар цар шоай декхар лоархI.

Хьайбай боахам лоацуча юкъа догIабоалабара отта а хь чакхйоакхаш мероприятей комплекс к районе. ЦхьоалагIча квартала итогаш хьахьоник шоаш белгалдаь мулеш фермашкарча къахьегамхоша толама кхоачашъеш хилар. Хьайбаш дикагIа кхабарах а леладарах а дикка лакхъяьй хьайбай продуктей производство. Дулх нийчдаре план кхоачашъяьй 194 процент, шура — 130 процент. ДIадахача шереца нийсбича боарам лакхбаьб: дулха — 5-за, шурий — 54 процент.

Хьалхара моттиг хьожаьй района. КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара кера тела ЦIе байракх е хьомашц республикански Сийлен улгa тIа яьккхай из.

НАУРСКИ

Наурски района боахамаша 1983 шера цхьоалагIча кварталехь пачхьалкхенна хьайбаши кое тIера оалхазараши дIадоалара план 135 процент кхоачашъяьй, шура — 107 процент.

ДIадахача шереца нийсбича боарам лакхбаьб: дулха — 40, шурий — 15 процент.

Хьайбаш толама Iангара дахара социалистически яхье хьинаре дакъе лаьцача наурски фермашкарча къахьегамхоша кхоачашдеш хьайбаш тIера а цо дуьнйташ цар продукташ дукхагIа йоакилга, хоалуш тоаденнад цу отраслей балха хьокхамаш. Хьайбай помещенешкара санитарни хьалаши зооветеринарни болх тоабара йола мероприяташ чакхъяьй.

Хьалхарча толамашка хьайбаш леладерий хьинар айдеш, кхы тIа шерагIа йоаржаьй цар дулх, шура, фермашкара кхы тайпа продукци дукхагIа яьккхаран кийчъяран йола яхь. Социалистически яхье района шоллагIа моттиг хьожаьй.

ГРОЗНЕНСКИ

Грозненски района боахамаша цхьоалагIча кварталехь пачхьалкхенна хьайбаши кое тIера оалхазараши дIадоалара план 114 процент кхоачашъяьй. Пачхьалкхенна шура дIаялара план кхоачашъяьй 127 процент.

Республика цхьоалагIча квартале доакха доагIача фуэ 57 процент кхаьчна Грозненски района. Уж пачхьалкхенна дIадалара квартала план кхоачашъяьй 112 процент.

ДIадахача шерашца нийсбича боарам лакхбаьб: дулха — 29 процент, шурий — 12, фуэй — 23 процент.

Хьайбаш толамo Iангара е даьха, цар продукташ дIаяло дукхагIа яхаран кийчъяран къахьегаш я колхозийн совхозийн фермашкара коллективаш.

Района социалистически яхье кхоалагIа моттиг хьожаьй.

Белгалдаьккхад Советски Нажай-Юртовски районаша хьайбай продукташ «заре» йоахаран дика болх баь хилар.

Боахамаш:

Сунженски района ХХ партсъезда цIерагIа колхоз;
Шалински района «Дружба» яха совхоз;
Наурски района «Терский» совхоз;
Уж республикански Сийлен улгa тIа яьхай.
Сунженски района В. И. Ленина цIерагIа колхоз;
Грозненски района «Грозненский молочный» совхоз;
Назрановски района «Экажевский» совхоз;
Грозненски района «Ермоловская» яха птицефабрика;
Шелковской района «Шелковский» племзавод.

Фермаши бригадаши:

Сунженски района ХХ партсъезда цIерагIча колхоза № 2 йола шурий ферма;
Шалински района «Южный» совхоза шурий ферма;
Сунженски района Цеча Эскара цIерагIча колхоза № 1 йола шурий ферма;
Надтеречни района «Новотерский» совхоза шурий ферма;
Наурски района «Победа» яхача совхоза шурий ферма;
Ленински района «Родина» яхача совхоза шурий ферма;
Грозненски района ОПХ «Гикаловское» яхача боахама шурий ферма;
Грозненски района «Юбилейный» совхоза шурий ферма;
Грозненски района «Куйбышевский» совхоза № 1 йола шурий ферма;
Шалински района «Московский» совхоза шурий ферма;
Нажай-Юртовски района А. Шерипова цIерагIча колхоза хьайбай ферма;
Веденски района Орджоникидзе цIерагIча колхоза хьайбай ферма.

Производстве хьалхалаттараш:

Районий группашка Iаллe цар шоай отраслешка доккхагIа хьокхамаш даьхад:

Зикуралаева Н. — Шалински района «Московский» совхоза доярка;
Савенко А. — Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза детташ дола доахан леладеш вола скотник;
Хасиев Д. — Шалински района «Московский» совхоза скотник;
Мусаев У. — Веденски района С. М. Кирова цIерагIча колхоза скотник;
Мусхаджиева А. — Шалински района «Зори Кавказа» яхача совхоза Iаьсий леладер;
Султанова К. — Веденски района В. И. Ленина цIерагIча колхоза Iаьсий леладер.

КПСС обкома бюрос, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето, облсовпрофо, ВЛКСМ обкомо цхьайолча районий, колхозий, совхозий кулгалхой тераьм тIабехийташ белгалдаьккхад социалистически яхье лелаеча, хьайбаш леладераша производственни бытовойи хьелаш вIаштIехьдоахача кхоачамбоацараш даьккхаш хилар, сиха хьайбаш дIаоттадеш арадаьхан доьхкадалга лерттIа дIадаьха дезаш, шура маккаре, дийнахьан бусн хьайбаш дезаш IотIадеттаденнйта, фуэш гулдеча дикка лакхда дезаш хилар. Болха юкъара кхоачамбоацараш дIадоахача тоаро хургва хьайбай продукташ дукхагIа яьа а кийчъе а.

КХАЧАН ПРОГРАММА — ПАРТИЙНИ ЙОАКХО

РЕСПУБЛИКА КОЛХОЗИЙН СОВХОЗИЙН ПАРТИЙНИ ОРГАНИЗАЦЕИ СЕКРЕТАРИЙ СЕМИНАР-СОВЕЩАНИ

Селхан парте обкома заседанешка зале дIайоладелар Нохч-ГIалгIай АССР колхозийн совхозийн партийни организацей секретарий шин дийнахьара семинар - совещани. Цига дийцар КПСС ЦК майски ноябрьски (1982 ш.) Пленумий решенешка а парте кхыча указанешка а хьаоттадаь Кхачан программа кхоачашъяра дувзаденна юрта коммунистий декхарех дола дешаш.

Семинар - совещани хьаеллаш къамаьл дир КПСС ЦК члена, парте Нохч - ГIалгIай обкома хьалхарча секретара А. В. Власова. ХIанзара семинар еш я «КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленума решенеш кхоачашъяра Кустанайски областа Федоровски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза партийни организаце беча балхех» бола КПСС ЦК соцам тIаккарца дувзаденна, аьлар цо.

Юртара партийни организацеш укх тIеххьарча хана дикка дегIаьхий, царех фокха общественно - политически низ хинна. Дукхача даькъе цар инициативах лелаш, уж тIагIертта болх беш хиларах тийша за Кхачан программацара хьалхагIа декхараш кхоачашдеча толаш байнар. ХIаьта тахан вай дувцаргда юрта ерригача партийни организацей дешал дIахо айдара. Кхачан программа кхоачашъяра юрта къахьегамхой оарцагIбоахача цар лоархIам айбар, цу гIулакха цар низаште дикагIа координаци яра уж тIадероадари духьа парте Центральни Комитета цу лоархIамеча документах дикагIа пайда эцарах. Цу даькъера болх ергабаьккха тоабелга — вай хана чIоагIа дIадехар.

Белгалдир кхоачашдара оттаьча гIулакхий комплексе къаьстта лоархIам беш да производства хIара участке, кулгалдеча ерригача сфераш ка пачхьалкхен, къахьегама, тIадиллар кхоачашдара йола дисциплина чIоагIъелга, балха тIа дика вIаштIехьбаьнка хулга, промышленносте, юрта боахаме, гIишлошъеча, транспорте, халкъа боахама кхыча доакъошка социалистически яхь шерра йоаржаелга, экономически дегIоахара интенсивни факторех, йолаш йолча резервех кхы а бизза гIа пайда эцалга, ресурсаш дерригача тайпаи кхом белга, дикалда хьокхамаш тоаделга, дIадохийташ дар кIеззигагIа а долаш хьадоаккхар дукхагIа хулийталга.

КПСС ЦК соцам бокха юкъарпартийни лоархIам болаш ба. Из юрта ерригача юххьанцарча партийни организацешта лаьрхIа ба, хIаьта цар Кхачан программа кхоачашъяра тIаберзабаь хIара денна беча балха ларде алла безаш а ба. Болх вIаштIехьбаккха беза цун установкашца нийсбеш, из ма моггаш эффективнегIа хургболаш, хIаьта кхачан проблема кхоачашъярга бода наькъ ма хулла лоацагIа хургболаш.

Юртарча коммунисташа шоай балха тIа толам боаккхилга дукхача даькъе тийша да юххьанцарча партийни организацей секретарий состав дика хиларах, аьлар А. В. Власова. Нагахьа санна секретарь новкъостанга юкъе шин сий даьккха, политически а профессионально а дегIаьена, тIагIерттан гIулакх дика довзаши болх беш хуле цо дика влияни ю ерригача организаце гIулакхашта.

Парте Центральни Комитето моттигерча партийни организашкара дIадех шоай авторитета низаца секретараш хьалхлуашилга, цар белха а быта а хьалаш довзилга.

ХIаьта шоай аргIагIа партийни воакаш е дехкарийла ба коллективашка латтача гIулакхашта еш йола влияни чIоагIъе, нахаца кхы а айхагIа бувзабенна хила, уж дIакхетабеш, тешабеш парта къамаьл де, ерригача участникашка партийни никъ лерра гIа чакхбаха.

«Путь к коммунизму» яхача партийни организаце балхах болча КПСС ЦК соцам тIа кIоаргга анализ яьй КПСС ЦК майски Пленума решенеш кхоачашъяра юрта юххьанцарча партийни организацеша чакхдоахача гIулакхий, уж дIахо эргадьха тоадаре дола лостамаш хьадда белгалдьхад. Цу лоархIамеча документо дIадехараш колхозийн совхозийн партийни организацеша шоай балха тIа лаьна даргдоанар, вай юрта боахам хIанзарча хана дегIабоалабара юрта юххьанцарча партийни организацешa болх бара хьадда йола программа санна лархIа деза.

«Кустанайски областа Федоровски района «Путь к коммунизму» колхозах болча КПСС ЦК соцамга хьежжа Кхачан программа кхоачашъяра юрта партийни организацешта хьалхашка латтача декхарех» лаьца доклад йир парте Нохч - ГIалгIай обкома секретара Д. Г. Завгаева.

Цул тIехьагIа семинара доакъашхой дIа-юха бенза а бенна, республика районашка бахар. Кхачан программа кхоачашъяра колхозийн совхозийн юххьанцарча партийни организацеша бу практически болх бовзар духьа. Уж хилар Грозненски района «Грозненски-15» яхача совхозе, Шелковской района «Коминтерн» яхача колхозе, Наурски района «Наурский», «Калиновский» яхача вомкий совхозашка, Шалински района Къулбаседа - Кавказски бройлерни, «Кавказ» яхача коа тIарча оалхазарий фабрикашка, Сунженски района ХХ партсъезда цIерагIча, «Путь к коммунизму» яхача колхозашка, Назрановски района «Назрановский», «Экажевский» совхозашка.

Семинара - совещане белхи юкъе дакъа лоацаш вар КПСС ЦК организационно-партийни балха Отдела инструктор И. В. Щербаков, КПСС обкома бюро членаш, НГIАССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. Х. Боков, республика Министрий Совета председатель М. А. Керимов, КПСС обкома шоллагIа секретарь Л. Д. Магомадов, НГIАССР Министрий Совета председателa хьалхара заместитель, республика агропромышленни объединене председатель С. И. Комуховский.

Тахан а ший болх дIахо хьош я семинар - совещани. Цох йола отчет газета тIа йоагIача номер тIа хургья.

ПАРТОРГАНИЗАЦЕЙ ДЕНАЛ АЙДЕШ

Еррисоюзни Iилма-практически конференци

ТБИЛИСИ. 7 апрель. (ТАСС спец. корр.). Вахара юкъе болх беш я юххьанцара парторганизацеш - парте политика наьха дийнача кхоллачах дIа а тохаш. Мишта денале а инициатива йолаш а бу цар болх? КПСС лохехьарча звеньяй болх хIанз дIадехарий боарамга кхоачаш малагIча наькъашца, средствашца айбе беза? ХIара юххьанцарча парте никъ ший коллективе чIоагIIа дIабахьара де лезар фуд?

Уж дешаш — тахан Грузе столице хьайийллача Еррисоюзни Iилма-практически конференце уллаш юкъ-моттиге. Цун тема — «къахьегамхой общественни, производственни хьинар айдечара, дисциплина чIоагIъечара, балха стиль эргайоахаш тоаечара юххьанцарча партийни организацей лоархIам айбарах». Цига даьха лоацаш ба юххьанцарча парторганизацей секретараш, КПСС ЦК союзни республикий Компартей ЦК, парте крайкомий, обкомий, горкомий, райкомий, массови информаце средствай болхлой, Iилманхой-обществоведаш, Советски Эскара политболхлой.

Конференци хьайийллар КПСС ЦК Политбюро членалла кандидата, Грузе Компарте ЦК хьалхарча секретара Э. А. Шеварднадзе. Вай конференци, аьлар цо, парте юкъара лоархIам болаш я. Парте юкъара бух хьисап хьагойт теорега практикаге диллача къахьегамхой общественни производственни хьинар айдечара, дисциплина чIоагIъечара, балха стиль эргайоахаш тоаечара юххьанцарча партийни организацей лоархIам айбарца ювзаенна ерригача партена актуальни йола проблемаш цо ювцаргхилаpo. Белгалдоалеш за КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленуми хиннача тIехьагIа парте кIийле, цун лард йолча лохехьарча звеньей балха вахха цу аспекташта анализ ергйола аггара хьалхара Еррисоюзни конференци яр хилар. Е тайпа конференци хьагулъярца КПСС Центральни Комитето белгалдоакх парте ЦК ноябрьски Пленума решенеш, новкъоста Ю. В. Андропова указанеш аггара хьалхарча аргIан кхоачашъе езаца юххьанцарча парторганизацей, къахьегама коллективай балха лелашка хьажара ерригa парти чIоагIIа тIаерза езилга.

Конференци гулъяра хержай Тбилиси. Цу гIулакха саха къаьстта лоархIам бу. ХIаьта саха из аггара хьалха бу, цо ший болх вайте Тбилисски горкома хьакъёлла КПСС ЦК соцам баь 10 шу даьннача тIехьагIа дIаболабундаь. Цу лоархIамеча партийни документо юкъарчул деацаш Грузе коммунисташка а къахьегамхошка а хьожадаьча цул тIехьагIа ЦК даьча соцамаша а аггара хьалха де лерхIар республикера хьал пазантара тоадар, цун экономически потенциал чIоагIъяр, коммунизм хьалъяра декхарате толамегIа кхоачашдаре къахьегамхошта гIо дар.

ТIехьарча шерашка республике хиннача дикача хувцамех дувцаш Э. А. Шеварднадзе белгалдир, мел зьр юххьанцарча партийни организацешка бьчa а беш латтача а балхах хьакхина да керттерча даькъе. Из бар негативни хIамашта духьала, партийни пачхьалкхени дисциплина чIоагIъяра тIехьа, нийса кадрови политика бахьан, экономически социальни вахаре позитивни процессаш чIоагIъяр духьа лоаттабаь халси тIехьашка даргдоацен къовсам.

Парте Iомаду вай гIула кхага творчески хьежа, чIоагIъю балха творчески, корта бола стиль, коммунизм хьалъяра планаш чаккхйоахача хьадда гIулакхаш делга, хьаьддача хIама тIаберзабаь болх белга дIа а дехаш. Бакъда, творчески стиль а гIулакхага творчески хьожилга а ше-шегIа хьахулаш дац. Уж хьахул, дегIаьх, дIачIоагIлу, алхха творчески хьале, бокъонца кхоллама дьттув болча, берригача коммунисташа доккхача хьинарца дакъа лоацача, юххьанцарча партийни организаце лостам телача, хIаранена хьалхашка реальни, хьадда, практически декхараш уттадеча. ТIаккха мара дIахоакхкхалургдац цхьа яьккха мел даьннар, къа мел деннар. Цунна Iохьаца творчески хьал ше а да хIама ледаро, моллагIча а гIулакхага новаторски хьисапе хьажаро хьаккхоллаш.

В. И. Ленина вай партех тIалоагIача ханарча парти я, новаторий парти я яьхад. Уйла йерда хиларца а доштарда хиларца а гу партена берригa болх эргабоахаш тоабара никъ. Парти — дийнача дешa тIехьа я. Цунна цхьана парте хадденза тIахьех вай дошн гIулакхи цу! хилара, дешах массане а гIулакх хилара.

Еррисоюзни конференци ихьан ханяхь Iилман а практически а я. Цу шин оагIоно шин аспекто хьагойт беррига цун балха хьисаши лостами.

Конференци дIайоладалалехьа непатеха арабаьнна кердача тайпара парти хьакхоллалга дIадоладь, юххьанцарча партийни организацей, цу ханарча заводской социал-демократически ячейкий хьисапан чулоацамах къаьстта уйла тIаякхийта «РСДРП шоллагIча съезда 80 шу даларах» бола КПСС ЦК соцам. В. И. Ленина уж лийрхIай наха юкъе агитационни, пропагандистски, практически - организационни болх бара йола опорни пункташ.

Конференце гIо деда мехка тайп-тайпарча регионашка Iоаяа юххьанцарча партийни организацей балха практически опыт вIашагIтоха. Вай укхаза а кхоачашдерга «вай практически опыто центрех моттигашкен луш дар дукхагIа Iомаде...» аьнна В. И. Ленина моттдаьр.

КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленуме новкъоста Ю. В. Андропова белгалдир партийни, пачхьалкхен, боахама органий, ерригача къахьегама коллективай болх керттерча лостамашта тIаберзабаьккха баргбоацилга. Цу тайпарча керттерча лостамашта тIаберзабаь ба тахан, цар авторитетах ерригача вай парте авторитет хьахулача, юххьанцарча партийни организацей болх.

«Къахьегамхой хьинар айдар, дисциплина чIоагIъяр, балха стиль эргайоахаш тоаяр — юххьанцарча партийни организацей актуальни декхараш» яха доклад йир КПСС ЦК секретара И. В. Капитонова.

Е конференци чакхъяккхар, аьлар цо, — моттигашка Iоаш йолча дукхача тайпарча практически опытага КПСС Центральни Комитет, ленински хьисапе уйла тIаухийташ хьажара дола цхьа ахка тешал. ЛоархIаме да из уйла тIаяхийта Iомаяр, дукхагIа маьхе а юкъара лоархIам бар а вIашагIтохар, цу опытах практике пайда дикагIа миштa эцаргба аьнна массане а уйла яр.

(Чакхдоалар 2-ча оагIо тIа).

НОВ. Л. П. ЯСИНЕЦКАЯНА НОХЧ-ГIАЛГIАЯ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИИЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

Республика юртбоахама производство дегIайоалаеча доккхий гIулакхаш нарагIдуваларахи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла Ясинецкая Людмила Петровнана — Сунженски районерча Цеча Эскара цIерагIча колхоза председателa.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

гор. Грозный,
1983 шу, 7 апрель.

НОВ. А. И. КУЗЬМИНАНА «НОХЧ-ГIАЛГIАЯ АССР ЗАСЛУЖЕННИ ЭКОНОМИСТ» ЯХА СИИЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

Экономически балхе даькъе доккхий гIулакхаш нарагIдуваларах «Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни экономист» яха сийлен цIи лойла Кузьмина Анна Ивановнана — Нохч-ГIалгIай АССР культура министерства планово-финансови отдела начальника.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

гор. Грозный,
1983 шу, 7 апрель.

16 АПРЕЛЕ — КОММУНИСТИЧЕСКИ СУББОТНИК

МАГIАЛБИК

Мишта чакхдаккха лерхI оаш В. И. Ленин вай 113 шу дузача денна хетадаь Еррисоюзни коммунистически субботник, аьнна тха корреспондента Б. Костоева даьча хаттара жоп а луш, КПСС Малгобекски горкома шоллагIча секретара Албогачиева Зарахмата Тамарас аьлар:

— Из ди хьинареча къахьегамца белгалдаккхара дика кийчо яьй МагIалбика районерча къахьегамхоша. Коммунистически субботнике дакъа лоацаш хургва 22860 саг. Царех массазарча шоай балха моттигашка къахьегаш хургва 16150 болхло.

Районерча а городерча а промышленни предприятешка, транспортни гIишлош хьалъечеи организацешка, совхозашка, кхыча боахамашка лостам беш, гаьнаш дIадоагIаш, кIир тохаш, тиша аьшк гулдеш, кхыдола балхаш деш хургва 6700 соьгIа саг.

Субботник долча дийнахьа районерчеи городерчеи промышленни предприятеша арахецаргья 53 эзар сома маьха продукци, цунах 7,5 эзар сома маьха халкъа эцa товараш а долаш. Цу дийнахьа массе а тайпарча транспортаца дIа-кха хьоргда 1600 тонн халкъа боахама мовхьаш, кхоачашдергда 9400 сома маьха гIишлои - монтажни балхаш. 430 гектарал кIезигагIа ца дувш дIадуергда бIаьстна юкъе дувц дола ялат.

Кхоьчча бийдала материалий чотагIа къахьегаш хургья барх! предприятии совхоза, 47 цех, смена, бригада, 355 болхло.

Ленински коммунистически субботник долча дийнахьа шоаш даьккха 9800 сом алапи цхьайтталагIча пятилетка фонда юкъехьоргда МагIалбика къахьегамхоша.

СУНЖЕНСКИ РАЙОН

КПСС Сунженски райкома промышленностен транспортен отдела заведующе Карданский Валентин Петровичa дувц:

— 16 апреле района залкъа боахама тайп-тайпарча доакъошка къахьегаш хургва 26100 гаргга саг, царех массазарча моттигашка болх беш хургва 19160 гаргга болхло, царех промышленносте къахьегаш — 3630 соьгIа болхло, гIишлош къалъеча — 950 гаргга гIишлонхо. Юртбоахаме къахьегаш хургва 6,5 эзар саг, хIаьта хьайбай фермашка — 810 соьгIа саг.

«Цеча шоатта дийнахьа» района промышленносто арахецаргья 98340 сома маьха тайп-тайпара продукци, цу даькъе халкъа эцаш дола товараш 14400 сома маьха а долаш. ГIишлонхоша дергда 23380 гаргга сома маьха гIишлои - монтажни балхаш. Юртбоахаме къахьегаш барама дIаюргья 710 гектарал чуьнвахьа йоалаш бIаьстен юкъе кхи тайп-тайпара культураш.

Ленински коммунистически субботник долча дийнахьа кхоьчча бийдалех материалий чотагIа къахьегаш хургва 1030 соьгIа болхло. Районерча боахамашка, предприятешка, организацешка 16 апреле дIайогIаргья итт эзар гаргга гаи бIолаш.

Районерча къахьегамхоша цхьайтталагIча пятилетка фонде дIалургда шоаш цу дийнахьа даьккха 31150 гаргга сом алапи. Из хул соахмарчул пхьа эзар гаргга сом дукхагIа.

• • •

Доккхий социалистически декхараш тIаийцад Назрановски мехлесхоза коллективо Ленински коммунистически субботник дола ди чакхдаккхара. «Цеча шоатта дийнахьа» балха аравургва 135 саг, царех 45 болхло массазарча шоай балха моттигашка къахьегаш хургва. Кхоьчча материалий чотагIа къахьегама вахте латтараша хьаергья 1200 сома маьха яьшкаши говнй Iажарчи.

Ленински коммунистически субботнике шоаш даьккха 200 сом алапи пятилетка фонде дIачулургда мехлесхоза болхлоша.

С. ХАШАГУЛЬГОВ,
Назрановски мехлесхоза тху лорера вола инженер.

ПАРТОРГАНИЗАЦЕЙ ДЕНАЛ АЙДЕШ

(Ийстедолар. Долалур 1-ча оагlо тlа).

Конференци чакхйоал КПСС XXVI съездо, КПСС ЦК майски ноябрьски (1982 ш.) Пленумаша оттадаь социально-экономически декхараш кхоачашдара тlехьа Коммунистически партей советски халкъон тlатеlа болх беча хана. КПСС ЦК Генеральни секретара Ю. В. Андропова КПСС ЦК ноябрьски Пленумех ССР Союза 60 шу дизар деадечеи, «Карла Маркса хьехами СССР социализм хьалъяра цхьадола дешаш» яхача цун статья тlа хьалхаяьхай хlанз латта декхараш къоастадара наькъех йола принципиальни положенеш. Боккхача лоархlаме лерхl къахьегамхой бахьегамех общественни хьинар айделга, цар творчески инициативеи самодеятельности деглlайоалаяра хьалаш хьаххолар. Цунга диллача къаьстта дика гу юххьанцарча партийни организацей денал айданза даргдоацилга.

Кастта 80 шу дарга къахьегамхой хьашташ кхоачашдара, социализми коммунизми бахьан къовсам лоаттабара дог цlена шийберрига болх хетабаь вай парти дуне революционно эргадовккхача хьалхарча моттиге латта, аьлар дlахо докладчика. Цунна яха магар дукхагlча дайъе хьагуш хургда юххьанцарча партийни организацей лард кlийле чlоагlа, тешаме хилара.

В. И. Ленина кердача тайпара пролетарски парти хьаккхоллаш белгалдаьд, цун керттера организационни ячайка хабарца а доацаш боккъонца лохехьара организацеш хиланза яргlоацилга. Деглlаенача социализма ханкъа юххьанцара организацеш, шоей цlеррача цеховой организацешцеи партийни группашцеи, тlа-тlа боккхагlа лоархlам болаш я парте политика чакхйоахачи, экономически, социально-политически кхетам балара декхараш кхоачашдеча, парти айхха юкъ накаца. Цунца гучадоал общественна КПСС сийи влияни объективни законагlа айлуш хилар.

Юххьанцарча партийни организацей лоархlам айбелга огтара хьалха дlадех вай бокъама-экономически деглlаахаре хlанзарча тенденцеша — экономикана интенсификаци яиза, lилма-технически прогресса темпаш сихъянза, материальни къахьегамеи ресурсаех дикагlа пайда эцанза баргбоацаш хилар, балха дикала хьоккхамаш хьалхарча плане уттадаро. Лохерча организацешта тlабуж вай общество деглlанра лоархlамеча дошаех парте тела директиваш къахьегача коллективай хlара денларча практике боккъонца чакхъяхарах бола бехктокхам. Партийни организацеех чlоагlале па луще тахах толаме кхоачашде йиш яц социальни деглlаахара декхараш.

Принципиальни лоархlам болаш да социалистически демократи эргайоахаш товар, къаьстта аьлча, аллха производствера демократически гlуланхаш. Партийни организацех шийх тийша да социалистически общества кхетам балара тlа-тlа дукхагlа хулача торонех пайда эцилга, сага лакха граждански гlуланхаш, коллективистски, патриотически, интернациональни сакхетами леладу гlуланхаш кхьакулийтилга.

Юххьанцарча партийни организаци къахьегама коллектива политически тlуж хиларца цун шерра конституционни боккъонаш чакхъяхара гlо де дезаш я. Из партена хьалхашка бехктокхаме я къахьегама коллектива беча берригача балха, цига уйахцlена морально-политически хьал оттадара, юкъарча гlулакха цо шийгара даькъа юкъедахьара.

Хlанз КПСС мугlарашка 18 миллиони 118 эзари коммунист ва. Парте социальни составе керттера моттиг болхлошка я. Уж 8 миллион ба. Колхозхоща цхьана уж берригача коммунистий кхаь даькъах шиъ даькъа ба. Хlанз 426 эзар юххьанцара парторганизаци я. Цар кхаь даькъаъ цхьаннел дукхагlа ярац производственни коллективашка гlулакхаш леладеш я, цига ба мехкарча къахьегама могаргдолча пахах 70 процентал дукхагlа. Цу дерригне а тешал ду партийни организацеш йоккха организационно-политически торонаш йолаш хилара.

Къахьегама оасарлеи кlийле я производства эффективность айяр духьа социалистически экономика чурча торонех биззагlа пайда эцилга. Уж балха юкъелхьар, предприятешкара боахам лелабара болх парте экономически политика ма лххара белга lалашдар — иштта да партийни организацей декхар. Царна керттера хила а хиннад хlанз а да коллективаш экономически социальни деглlайоалаяра планаш кхоачашъяра йоккхо елга.

Пятилетка заданеш кхоачашъяра дешаш а дийца, И. В. Капитонова белгалдир, КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленума решенешка хьежжа центрем моттигашкен болх боарцабаьб. Парте Центральни Комитето, цун Политбюрос чакхдоах, лакха оасарле йолча къахьегама, наькъа инициативана стимулированиеш дола, гот та моттигаш дlалхара тlадераадаь экономически организационни хьисап дола дукха гlулакхаш. Къаьстта уйла тlайохийт СССР Кхачан программи чакхъяккхара.

Коллективай боахама гlулакхаш кlоаргге тахка, эффективность а дикал а лакхъяра дукхагlа йоакхо е, пачхьалкхен хьашташ кхоачашделга дlадехар чlоагlде декхарийла я парторганизацеш. Цунца дувзаденна договорашка хьежжа поставкай а декхарий а планаш шеко йоацаш кхоачашъе езиш хилар белгалдаьккхар. Боахама бувзам чlоагlа хилийтара тlедьара къовсам балха моттигера дlаболалу, бригадашка, цехашка лоаттабу. Цох хьахулаш дар юкъарчал доацаш тийша да хlара болдолча шийдекхараш цlена кхоачашдарах. Хlаьта уйхаза къаьстта хьинаре воздействи е еза партийни организацеша.

Вахара хозрасчетни бригадаш тешшаме юкъейоалаяра, уж коммунисташца чlоагlъяра партийни йоакхо е еза, цига майрагlа партийни группаш вlашагlйохка йоагlа. Болх хоадам боллашн корта болашк лелабелга чlоагlдара администраце балха тlахьожам лоаттабара даькъе КПСС Уставо еннача бокъонех дикагlа пайда эца беза партийни организацеша. Объективни оалаш йола хилонаш кийсъоний, лхаш цхьаболе боахама кулгалхой бехказа буала гlертарца цlенхашта къовсам лоаттабе беза. Партийни тlахьожама яиз сенах латт аьлча, из латт проблемай кlоарга дахаза яра. Берриге организаторски кхетам балареи болх цхьана бувзарах, из бергате хилара.

Нах сарцагlбахара даькъе чlоагlтlа нир болаш я социалистически ях. Къахьегама оасарле лакхъяра, ресурсаш дерригача тайпаех лерттlа пайда эцара а уж ма кулла кхоара а, кхыдола хьоккхамаш тоалара из тlаерраеш партийни организацеша дер нийса да. Укх шера 25 шу долачи къахьегамца коммунистически хьисапе гlулакх леладара болама йоккхийча торонех биззагlа пайда эцар лоархlаме да.

Докладчика доашхаш дийцар дисциплина чlоагlъяра даькъерча юххьанцарча парторганизацей декхарех. Из болх чlоагlбе, боаррамагlа кхоачашде дерхlачоа тlабербаь даим лелабе беза. «Эшаш йола дисциплина — къахьегама, планови, пачхьалкхеа яр ца хилча, — аьлар новкъоста Ю. В. Андропова, — вай сахха дlахьаллашкахьа дохалургдац... Вайна эш санхетаме балха дисциплина, производство дlахьалташкахьа тоттаргьяр. Дисциплина тlехьа лоаттабу къовсам боккхача чувоацамца хьалбиза беза вай, из юкъарчал доацаш производственни заданеш кхоачашъярца а бувзаш... Тlаккха парте Центральни Комитета ноябрьски Пленумо белгалдаьр кхоачашдергда».

Коллектива кхетам балара лоархlам ма могга айбе, дисциплина телхаераш духьаларе уйахцlена общественни мнени хьаккхолла еза. Дисциплина — из чурча распорядка правилаш йназа кхоачашъяр дийна ца lеш, шийн болх творчески лелабе безаш хилар а долгах кlоаргга дlаккетаве веза хlара къахьегамхо. Бокъонаш телхаерашца лоаттабаь ца lеш, уж кlалхарбаха гlертарашца а цхьаккха машар боацаш къовсам лоаттабе беза. Чlоагlа лоархlаме да дисциплина а порядок а хилийтара тlехьара никъ тlера ца доладо чакхбоаккхаргболгах цах бокъонца дlакхетабар.

Дlахо КПСС ЦК секретара доашхаш дийцар къахьегама коллективашк кхоталара, цига доттагlлеи, тешам хилара, вlашк гlо дара хьал хьаккхоллара даькъе парторганизацешта хьалхашка латтача декхарех. Цо белгалдаьккхар, наькъа къахьегама, быта, салlара, профессиональни а культурни а деглlаахара лерттlа хьалаш хьадара, жилищно-бытовой а кхыдола социальни а дешаш хиннача къестадара партийни организацеша даим йоакхо е еийлга. Лоархlаме декхар да къахьегамхой общественни хьинар деглlадоаладар. Профсоюзни, комсомольски организацеш, коллективера еррига общественни органаш эффективно болх беш хилара, хlара сага творчески торонаш хьагучалхара новкъостал деш хила еза партийни организацеш.

Оратора доашхаш дийцар коммунистий авангардни лоархlам лаккбарех. Наькъа кулгалхо а организатор а йолча парте шийн маlанцара хьадоагlаш да из. Декхар сенах латт аьлча, из латт юкъарча балла тlа хlара коммунисто хьинаре дакъа лацарах. Юххьанцарча партийни организацей хlара денлара йоакхо а партийни дисциплина чlоагlъяр. Коммунизм хьалъяра ерригача участкашка коммунистий авангардни лоархlам дlайо лекхбара хилийта дардбоацар да вай парте сий лорадерна дувзаденна мел долчунгара доагlар цхьаккха машар боацаш хьадехилга.

КПСС Центральни Комитето боакха лоархlам бу ерригача звеньяшка балха ленински стиль дlачlоагlъяра. Юххьанцарча партийни организацеех аьлча, из да организаторски а идейно-кхетама балха а цхьоагlо lалашъяр, боахама а социальни а дешаш къестадеча лерргагlа политически никъ делабар: тlайою решенеш шеко йоацаш кхоачашъярга, тlахьожам чlоагlбарга, тlадиллача гlулакха хьалхара кадрашкара доагlар хьадехар чlоагlдарга доалар; нахаца дийна болх бара, парте нахацара бувзамаш дlато а чlоагlдара юххьанцарча, цехови парторганизацей а партийни группаш а иlзи теркама тlабераабар; болх кхеташ а корта болаш а лелабар, формализма а дукха хьаькаташ яздара а тlера хилар дlадаккхар; боахама кулгалхой, профсоюзни, комсомольски, кхыча общественни организацей балха стиль ю партийни влияни чlоагlъяр. Уж дlадехараш теркал ца дича парторганизацеша нах оарцагlа боалаш йола воздействи е йиш яц.

Парторганизацей денал айдара, балха хьахулар бернатегlа хилийтара наькъаш дукха да. Цу даькъе — хоржаш йолча актива лоархlам лаккбар, партийни собранеш чакхъяхара боарам тоабар, коллегиальность хlаране бехктокхамца айхха тарде дезача кулгалдеча органий болх тоабар.

Стиль эргайоаккхаш тоаяра болх парте дерригача а боарамашка беш ба. Докладчика дийцар уйхаза йолча опытах, кадрашкара хьадехаш долчох. Белгалваьлча, вай болхлой кийчбаь а квалифицированни а ба, белгалдаьккхар цо. Хlаьта хlанз гlулакхо толам беккар тийша да кадрай бехктокхамах, цар творчески хьинарах. Уж оамалаш йоахкаш уж кхебар — юххьанцарча партийни организацей лоархlаме декхар.

Доклада тlа новагlо моттиг дlалаьцар лакхехьа латтача партийни органашка юххьанцарча партийни организацешта кулгалдарах долча дешашка. КПСС Центральни Комитето цу дешашта боккха лоархlам бу. Лохерча звеньяй балха опыт дага вlашагlтохаш lомаю. Аллха КПСС ЦК ноябрьски Пленум хинначул тlехьагlа, цун решенешка хьежжа массе оагlорахьаре технар Кустанайски области Федоровски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза, «Днепрошина» яхача производственни объединене, Янка Купала цlерагlа Белорусски пачхьалкхен академически театра партийни организацей болх. Кийча а аь лакхе латтача органо отчет юкъцаро парторганизацешта новкъостал ду политически директиваш практически кхоачашъяра.

Юххьанцарча парторганизацешта кулгалдер ноаннда телара тара цхьаккха хlама доаш дац. Цига органически демократи а централизм а, партийни наькъа инициатива а творчество а тlадиллар цlена кхоачашдарцеи чlогтlача тlахьожамцеи дувз. Партийни комитеташ, къаьстта горкомаш а райкомаш а, декхарийла я хlара юххьанцарча организацешта дlахьача. Къахьегама коллективашкера хьал дика бlаргаго, кадраш йовза, цоай болх дикагlа бара парча новкъостал де, толамагlа йола опыт вlашагlтоха а дlайоаржае а. Юххьанцарча партийни организацей секретарий даим йоакхо е, новкъостал де, уж хьалхувда беза.

Парторганизацей болх тайп-тайпара а бlаьккиз а ба. Из дана а кlоарга а юкабе беза. Уйхаза дукха я lилмахой сийрда бlарг а партийни публицистий дешале перо а эша проблемаш. Белгала аьлча, эшаш да парторганизацей секретарашта, партгрупоргашта, къоначо коммунисташта лаьрхlа дола литература.

Лоархlаме да, аьлар И. В. Капитонова шийн къамаьл чакхдоалаш, парте XXVI съезда решенеш, КПСС ЦК ноябрьски Пленуме къамаьл деш новкъоста Ю. В. Андропова оттадаь декхараш кхоачашдеча юххьанцарча партийни организацей болх тоабара конференцие йоттех практически дагъа хилар.

Хьалхарча пленарни заседане иштта дийцаргар Грузе Компарте ЦК шоллагlча секретара Г. Н. Колбина, КПСС Ленинградски обкома шоллагlча секретара В. Я. Ходырева, КПСС Московски горкома организационно-партийни балха отдела заведующе Н. Б. Бугаева, Белорусе Компарте Мински горкома хьалхарча секретара Г. Г. Вартошевича, Украина Компарте Никопольски райкома хьалхарча секретара В. М. Останченкос, «Уралхиммаш» Свердловски объединене парткома секретара В. Н. Свиникова, Краснодарски крайн «Победа» яхача колхоза парткома секретара И. А. Мурзова, Алма-Атински хлопчатобумажни комбината парткома секретара Д. С. Джадкибаевас, Новосибирски области Малхбузен-Сибарегlен машиннаьккъа Болотная яхача станце узловой парткома секретара С. П. Гаврилина, Ташкентски области КПСС XXV съезда цlерагlа совхоза парткома секретара Ю. Шукуралиева, Украина Компарте ЦК организационно-партийни балха отдела заведующе Г. К. Крючкова, КПСС Красноярски крайкома шоллагlча секретара Л. Г. Сизова, Орловски области КПСС Глазуновски райкома хьалхарча секретара Т. Н. Коноваловас, С. М. Кирова цlерагlа опера а балета а Ленинградски пачхьалкхен театра партийни организаце секретара, СССР халкъа артиста В. М. Морозова, Эстоне Компарте ЦК секретара Г. Э. Ристлаана даьча хоамашка.

Къамаьл даьраша йовзийтар КПСС XXVI съезд, цул тlехьагlара ЦК Пленумаш хинначул тlехьагlа мехка юххьанцарча парторганизацешка lоаль опыт, хоржаш йолча партийни органий тайп-тайпара болча балха оагlонаш хьагучайоахар, къахьегама коллективашка боахама а кхетам балара а декхараш толаме кхоачашдара наькъаш белгалдир. Дийцачун маlан цаl зlар моттигера опыт йlаьхегlа а тайп-тайпара а ер хул, бlаьрчча хьаннача парте гlулакхаш бригадегlа хургда.

Конференци дlахо болх беш я.

* * *

Э. А. Шеварднадзе, И. В. Капитонова, конференце дакъа лоацача кхычар Тбилисе В. И. Ленина памятника юхе зизаш lодехкар.

Коллективни подряда — шерра никъ

БРИГАДНИ ПОДРЯДАХ

Сеталганчарча совхоза тха шоллагlча мехотрядо дlаладеш тайп-тайпара культураш дlаюаш 1600 гаргга гектар кхаш да. Царех 630 гектар соакха гуразьа дийна ка бола ялаташ да, 400 гектар люцерна я. Юхедисача кхашка укх бlаьсти хьежкlаши генараш дlаде дезаш да тхо.

Царна lуал дара тхога я ийс трактор, царех йиъ шиз бола йоккхагlъяраш а йолаш. Иштта кхы мел эша юртбоахама инвентарь я. Берригаш а ийс механизатор ва тха мехотряде болх беш.

КПСС Центральни Комитето юртбоахама къахьегамхошта хьалхашка оттадаьча декхарашка хьежжа лоархlам баьб оаха тхоай коллектива укх тlехьарча шерашка нараlдоалачун. Дукха дог гlоздоаккхаш бац юртбоахама культурай хьувкъам. Дlадахача шера план кхоачашъяьнле а 20 центнер мара дац хlара гектара тlара тувйца ка бола ялат. Кхы а кlезигагlа хиннаб хьажкlий хьувкъам. Магlадбикерча лаьттанта диллача геттара лоха ба ялатий а кхыйолча культурай а хьувкъам.

Цун керттера бахьан да кхаш оахац, уж кийчдеш, хlамаш дlаюаш, дlайийнача культураш lуал деш ма-могга дукхагlа норма якиха гlерташ, юкъера чувнаргдолчун уйла ца еш механизаторашта бlарччача шера болх белга. Хургболча хьувкъама, цунга дlадодачун уйла е езаш а бац уж. Хlана аьлча цар хlара дийнахьа балха нормаш тlехкхоачашъярга хьежжа дукхагlа кул.

Цхьаьна а да белгалдаккха дезаш. Дlадахача шера пачхьалкхенна генараш дlададара план тlехкхоачашъярах ахчал премя я механизаторашта хьожаль. Хlанзалца цун расчет вlаштlехьъинкха ца могаш лел совхозе. Генераш кхедеш хьан мел болх баьб къоастаде ниякьяла да тахан совхозе лелаеча учетах. Иштта, къоаста да дулуш хуз хьам во болх барах кхочаш ца деш дикад ялаташ кхедара декхараш.

Цу дерригне уйла а яь укх шера оаха лаьрхlйд коллективни подрядах болх бе. Къаьстта хозрасчет йолаш хургья тха мехотряд. Хьалххехьа оттадаьча технологически картага хьежжа болх бертба механизаторашца. Хlара бетта цар хьалийдергда хьаьда дола аванс. Шу йисте даьлча ялаташ кхедара декхараш дикагlа кхоачашдарга хьежжа хургда хlара механизатора алапи. Хlанз бригада подрядах болх бертбола боккъонаш вlаштlехьйоахаш ба совхоза кулгалхойи специалисташ.

Иштта болх беш хlара дийнахьа баьча балха нарядаш уттае езац. Тlаккха тхона учетчик а эшац. Из бахьан долаш а кходу юртбоахама культураш хьалкхеярга дlадодар. Итт трактор а мехотрядига, хlаьта ийс мара тракторист вац. Цхьан сменах цар болх бара а цхьа механизатор тоьац. Тlаккха йоккхатlйолча трактораши шин сменах болх бара кхы а шиъ механизатор везар тхона. Хlана уж тхона безац. Хlана аьлча механизатора болх бе йиш йолаш мехотряда начальник а механик а ва. Цунца кходу оаха пачхьалкхен рузкъа.

Из а керттера дац. Керттера да кердача тайпара болх беш хlара механизатора бехктокхам лакхлулга. Цунна хьалхе а хоа малагlа балхаш да деза. Уж дикагlа дарга хьежжа хьувкъам лакхагlа хургболга. Хьувкъамага хьежжа шера эца алапи дукхагlа хургдолга. Цудухьа ше беш бола болх ма-могга дикагlа бе гlерт из.

Тха бригадера механизатораш совхозе массарел хьалха бlаьстанга кийчъяь баьлар тракторашн кхыйола юртбоахама машинаши. Берригача механизатораша цхьатарра дlа а етта укх шера дикагlа бетта чакгбаьккхар из болх. Техника кийчъеча къаьстта хьинаре къахьегаш хилар трактористаш Коригов Башир, Нокурхоев lиса, Бельтоев lаьла, слесарь Белхароев lийса, кхыбараш. Царна кийсса техника тоаеча даькъа лоацаш вар мехотряда кулгалдеш вола Белхароев Идрис а.

Бlаьстанга техника дикагlа сихагlен кийчъяра тlехьа лъриеча социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхарах тха мехотряд коллективна хьожадаьд итт туьма ахчан совгlат.

Иштта лаьрхlа массе а оагlорахьа дика кийчо яь укх деношка дlадоладаьд оаха кхашкара бlаьстан балхаш. Тlоадал чусоцееш маккаш даьхад оаха 700 совгlа гектар аьба. Дискаш дlаьха 100 совгlа гектар кхаш кийчдаьд ялаташ дlаде.

Кхашкара бlаьстан балхаш чакхдоалача социалистически яхье хьалха латташ ба Мерзоев Махьмад, Кориков lийса, Кокурхоев lиса, Бельтоев lаьла, Коригов Башир, кхыбараш. Хlара дийнахьара декхараш дикка кхоачашдеши болх дика беш ба уж.

Укх шера тха дlае еза ши бlаь гектара тlа ялатийи кхо бlаь гектара тlа силосан лаьрхlа хьажкlаш, 57 гектара тlа горох, ши бlаь гектара тlа дlадув оаха генараш. Уж хlамаш дlае кхаш кийчдеш ба бригадера механизатораш. Хова эттача бlаьстан деношк пайда а эцаш.

Дикагlча агротехнически ханашка бlаьстан культураш дlайийна яха, лерттlа lуал деш уж а ма бола ялаташ а хьалкхеде, пятилетка кхоалагlча шера цоашта хьалхашка оттадаь дерригa декхараш толаме кхоачашде а цунца Кхачан программа кхоачашъеча шоай къахьегама дакъа юкъедаха а лаьрхlа ба тха бригадера механизатораш.

М. ГАЛАЕВ,
«Сегменский» совхоза 2-ча мехотряда механик.

МЕХКДАЬТТАХОЙ ТОЛАМ

«Хlара балха дийнахьа дисциплина тlехдикеи хьадер дукхагlеи хилийта!» яхача девизах къахьегаш ба Старогрозненски буруе тохара балхий управлене бурувдеттараш. Укх шера ханал 12 ди хьалха рапорт делар цар бурув тохара квартальни план кхоачашъярах.

Мехкдаьтта довлла моттиг хьа а лаха цар эксплуатаце дlаелнай номер 721 йола скважина. Хlара буровой станокица бетта тоха делаш дола бурув 211 метр йолаш, уйхаза техар 276 метр я. Цу юкъа цар хьалхьаь дийкхай кхоъ нерда буровой установка, заданех шиъ мара йоацача, кхоьай 100 эзар киловатт-сахьат электроэнерги, 5 тоши химреагенташ.

Социалистически яхье хьалхе лелаеш хиларца белгалбаьлла ба Баскаков Ивана кулгалдеча бригадера бурувдеттараш. Цхьайтталагlча пятилетка кхаь шера задани 6 октябре кхоачашъе дош деннад цар.

Т. АЛЕКСЕЕВ.

ТАЛСИНСКИ РАЙОННИ АГРОПРОМЫШЛЕННИ ОБЪЕДИНЕНИ

ЛАТВИЙСКИ ССР. Талсински РАПО — мехка агропромышленни комплексий системе ветеран. Из вlашагlъсллар ях шу хьалха кхыйола бархl агропромышленни объединенеш вlашагlйохкача хана. Из ер шийн тайпара эксперимент, юртбоахама эффективность лакхъяра никъ лахар а дар из. Хlана эксперимент дика чакхъяьннай ала йиш йолаш я.

Тахан Талсински РАПО-на чуйоагlа дулх, шура, коартолаш, бахьцадаараш доахаш йола ийс колхози пхи совхози. Объединенена юкъеахан иштта района территоре тlара перерабатывающи промышленноста предприятеш, гlишлон организацеш. Хьаьнна централизованни юртбоахама производства управлени еш йола диспетчерски служба. РАПО-с хозрасчета ларда тlа вlаштlехьбоакх боахама болх.

Юртбоахама производства специализаци концентраци яра дерригa дешаш цуна гlулакхаш делга РАПО къестаду централизованно, объединенена чуйоагlа организацеш ведомственни кара хиларах тийша хlама а доацаш.

Талсински РАПО-х экономически хьахулаш дар гуш да 100 гектар долча юртбоахама лаьттара лаьрхlача дулхи шурей йоаккхалга тlехьарча шин-кхаь шера юкъера лаьрхlача республике долчул доагl-доагlачох аьлча 11-и 20-и процент лаккденнад.

РАПО юртбоахама производства эффективность лакхъяларах пайда баьннаб социальни проблемаш къастаяра а.

Социальни деглlаахара программа кхоачашъю Талсински районерча цу гlуланхаш хьашт долаш мел йолча учрежденей предприятей средствашта кооперировани яра чотагlа. Цунга хьежжа нийсдаь да наха чуlе цlенош, дешa дала ха йоашача берий учрежденеш, клубаш, спортивни базаш 1990 шерага кхачалца кхыйола сооруженеш хьалъелга.

Юкъера лаьрхlача Талсински РАПО специалистий, ханаш 30—33 шу я. Хlанз вузашка дешаш ва объединене 70 стипендиат, хlаьта юкъерча специальни дешара заведенешка — 106. Шоай стипендиаташта РАПО-с хlара шера дlалокхийт 74.000 сом.

Тахан Талсински агропромышленни районни объединени боахама механизм эргаьнкха тоаеш я. Кхачан программе кхоачашъярга дlаухийтача ахчах ма могга дукхагlа пайда бокха гlерт.

РАПО довл дара йола лакхара орган — объединене члений уполномочений вихалаш, хlаьта иштта районни парторганизаце, халкъа депутатий Советай, кхыча общественни организацей вихалаш чубоагlаш йола Совет.

Совето хоржаш йолча правлене объединене балха массаза кулгалду, планови заданеш кхоачашъяра, финансови договорни дисциплина нийса лелаяра. Хlаьта иштта объединене боахама балха бехктокхаме а я из.

СУРТА ТlА: РАПО Совета эргlанара заседани.

В. СВАРЦЕВИЧА,
В. СЕМЕНОВА,
Я. КРУМИНЬША сурт.

ТАСС фотохроника.

ДОГ ТИЙША БА

Укх шера 30 марта цоаш квартальни план кхоачашъярах рапорт делар Грозненски консервни завода къахьегамхоша. Планал совгlа 14 эзар условни банка консервни продукци арахийцар.

— Ца толам баккха тха вlаштlехьдаьлар, — йоах завода парткома секретара И. Х. Джухарова, — балха хинах бизла пайда эцарах, механизмаш сайца латта ка лоацъярах.

Массаза а яхар санна производства технологи эргайоаккхаш, наха кулг-нара ду балхаш ма хулла кlезигагlа хилийта гlерташ гlулакх вlаштlехьа даккха гlерт завода производственни служба. Цуна керте латт шийн болх дика бовзаш, массаза кердадар лахара коллектив оарцагlа кхаа хоьш вола завода керттера инженер Ташухаджиев Абукар Абдулаевич. Дlадахача шера кулг-нара деш долча балхаитта механизаци яр баьхан долаш. 23 саг кхыча балхаш тlа хьожаве вlаштlехьдаьлар. Массехи масал доаладергда вай цунна дувзаденна, соний цехе дукха ха йоацаш сок бениацка чуноттара балхаш ахаш хlана дац аьнна кулг-нара дора. Хlаьта хlанз дерригача балхашта механизаци яьй. Хьалхагlа 5 сато еш хинна балха операцеш хlанз цхьан сато ю. Дукха къахьийгар завода керттерча механика Недвежаев Виктор Петровича цу цехера из болх иштта аттача баккха гlерташ.

Консервни цехе механически хьисапе банкаш юла линии дlа а оттаьб болх бе йолаллийтар бахьан долаш 16 саг кхыча балхашка хьожаве вlаштlехьдаьлар...

Эттари хьалха хьабоалаш бола гуржий боалаш, кохараш, бьццара горошек хьачуэцара кийчо еш ба заводе. Цу гlулакха лаьрхlа кхы а ши линии вlашагlйол уйхаза. Цхьаннена тенуши ремонт еш а латт.

— Нагахьа санна оаш цхьан линена ремонт еш хилча, цехера вож балхаш сайца латта дезаш-м хилац шун? — аьнна хаьттача керттерча инженера А. Ташухаджиева йоах:

— Цехе дена кхыча белхашта новкъа дац из гlулакх. Линеш тоаеш вlашагlъелла слесарий-ремонтникий бригада я тха. Дизза ши кlира даьлалехьа уж линеш кийча хилийта тьоккхарги тхо.

Завода цехашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха я жестино-баночни цех. Уйхаза хьаду бенниш тlа дехка ногlараш. Цар чу дехна хьайча гlоарч. Сменагlа 6000 ногlар арахеца дезаш я из цех. Хlаьта уйхаза арахец 7000—8000 баннаш тlа дехка ногlараш.

Къахьегамен производственни дисциплинага диллача а дикагlа лархlа метаргйолаш я из цех. Цунах тамаш ехта а дац. Хlана аьлча, дукхачча хана дена цоай болх бовзаш, дукхабезаш вlашт барт-цхьоагlо йолаш къахьегаш ба цехера нах. Царех лархlа метаргба 17 шера уйхаза къахьегаш штамповщица Гунунова Миновси, бракованщица Дагаева Айман, укладчица Ильбиева Хадишат, иштта кхыбараш.

— Заводе мел йолча служба бола дукхагlча даькъе тхоах тийша бола дика кхетаду тха коллективо, — йоах цеха начальника Мальшев Ахмед Саидовича.

Социалистически яхье жестино-баночни цехал дукха тlехьа ца юсаш къахьегаш фруктови сок йоаккхача цехо а. Цунна керте латта Кошелева Ольга Михайловна шийн болх бовзаш, наькъа йоакхо е хоьш, коллективагара доагlаш-дар дика хьадеха хоьш я.

А.-Г. УГУРЧИЕВ.

ДИКА ХОАМАШ

Н. Анисимова цlерагlча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода установкашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай Седиков Павел Александровича кулгалдеча ЛЧ-35 яхача установкаи Гасанов Заид Юсупович керте латтача № 43-4 йолча установкаи технологашта. Ер шу доладелча дена таханарча денга кхачалехьа цар планал совгlа арахийцай итташ эзараш соми мехьа мехкдаьтта продукци.

* * *

Цхьайтталагlча пятилетка хьалхарча шин шера тlехьаюсаш яр «Аргунводпром» производственни объединене коллектив. Дlахо иштта къахьега йиш йоацилга кхетадаьча объединене кулгалхоша, общественни организацеша дерригa шоай низаш оарцагlдаьхар болх цlенхашта тоабара. Цу гlулакхех доккха берках даьннад. Укх шера хьалхарча шин бетта вlаштта шоаза республикански Сийлен улга тlа в тьош, объединене коллективана еннай КПСС обкома, Нохч-Гlалгlай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара кара тела Цlе байрак.

Хьалхарча квартала планагlа лаьрхlачул совгlа цар арахийцай 109 эзар сома маьхьа нормативно-цlена продукции 344 эзар сом мах бола товарни продукции.

Уж толамаш доахача къаьстта дика къахьегарца белгалъяьнна я Шовхалов Нажмудин, Джамалханов lийса, Берсанов Йоакъап керте латтача формовочни, арматурни, бетоно-смесительни цехий коллективаш. Планал совгlа продукци арахецара хьалхарча ах шера тlайийца хийва социалистически декхараш тlехкхоачашдаьд цар.

* * *

Тха корреспондента В. Костоева даьча хаттара жоп а луш, СССР 50 шу дизара цlерагlча Грозненски химически завода планови отдела начальника Саркисова Зинаида Бахшиевнас аьлар:

— Грозненски химикашa хьалхарча квартала план дикка тlехкхоачашъяьй. Тха предприятерча производствашта, цехашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг дlа ца хецаш хьайоагlа Недерубко Анатолий Григорьевич керте латтача полиэтилен арахецача производства коллективи Гамзатов Юрий Гамзатовича, Прохоров Николай Ивановича кулгалдеча №№ 131, 132 йолча цехий химикаши. Кхаь бетта план хаьвал дукха хьалха кхоачаш а яь, цхьалагlча апреле дена укх бетта шоллагlча декада чотагlа продукци арахецаш я уж. Ер шу доладелча дена цар планал совгlа арахийцад итташ эзараш соми маьха пачхьалкхен дикала эша йола полиэтилен.

* * *

Цlагlа къахьегаро йолча Грозненски комбината къахьегама календара тlа а хlанз апреля кхоалагlа декада. Ер шу доладелча дена планагlа лаьрхlачул совгlа цо мехала лыкхай 56 эзар сом мах бола тайп-тайпара продукци, задане совгlа арахийцад 107 эзар сома маьхьа халкъа эшаш дола-товараш. Къахьегама оасарле лакхъяра плана дикка тlехкхоачашъяьй.

Белгалбаьлла дика къахьегаш ба комбинате хlамаш тегараш, комсомолкаш Торшхоева Зарема, Ленински райсовета халкъа депутат Тахтарова Раиса, Бажаева Малика, Базаева Мая, кхы дукха бараш а.

* * *

«Автоспецоборудовани» яхача опытно-экспериментальни завода болхлоша квартала задане совгlа арахийцай 60 эзар сома маьхьа товарни нормативно-цlенен продукци.

Заводерча цехех, участкех цхьаккха яц пачхьалкхен план кхоачаш ца еш. Царна юкъе а дикагlа болх беш хиларца белгалъяьнна я Головацкий Александр Кирилловича кулгалдеча кхоалагlча механически цеха коллектива, Абрамов Евгений Андреевич керте латтача кузнечно-заготовительни цеха болхлой.

* * *

Пачхьалкхен планал совгlа 1100 тонн мехкдаьтта доаккхаш чакхъяьккхай хьалхара квартал «Горскнефть» НГДУ коллективо.

Социалистически яхье хьалха латт Газиев Наит Юсуповича кулгалдеча мехкдаьттех гази йоахача цхьоалагlча цеха коллектив. Пачхьалкхен план тlехкхоачашъеш я Чернобаев Александр Михайлович керте латтача шоллагlча цеха коллектив а.

В. ДОТМАРЗИЕВ.

Литератураи искусстваи ОАГIУВ

УГУРЧИЕВ Азмат-Гири

Наьна кулгаш

Наьна шурийла мерзагIа
Бара даар дац.
Наьна кулгийла дезагIа
Лаьтта кулгаш дац.
Йиййнай царна шонкаш,
Миха уж мийрцад.
Наьна хозача кулгаша
КIаьда вай хьийстед.
Яьй цар мега ферта,
Хийла тхв хьийзад,
Гlетташ Iуйран сецца
Гота уж даьхкед.
Хьаьна кхача кийчбаь,
Хьаша вузаваьа,
Нувра лийта лаьца,
МассагIа даькъал вайь!..
Доарахой уж човнаш
КIаьда цар йийхкай.
Пондар хура увзош,
Ашараш лийкхай.
Цар ца хьесташ мегаьа
Лаьтта цхьаккха вац,
Наьна кулгийла дезагIа
Дунен тIа хIама дац!

Лаьтта

Лаьттан хам ца бовзар
Аз вахаш лоркIоц.
Лаьтта ца дезар
Наха а везац.
Лаьтто вай хьалихеду,
Вай цунце вакар дувв.
Лаьтто вайна беркат лу
Цо даим вай тIаувз.
Сийле, хоастам хьона,
Ва нана-лаьтта,
Хьа хам беш даиман
Тхо дахаргда!
Ца хулча даьнна
Хьоз къаьстача дийнахьа.
Ваь нана ва санна,
Хьо маркIаделла,
Бух боацача хьа неракь
Со вужаргва!

ГАГИЕВ Гирихан

ПАРТИ—НАНА

Даьхенах «Нана» оал
Вай массе хана.
Иштта оал партех а
Безаме: «Нана».

Вай парте хьаькъалца
ЧIоагIа я Даьхе.
Вай парте дикалца
Хоза я Даьхе.

Партена эшаш да
Даьхенна эшар:
Къаьначар, къоначар
Бlарг белакъожар.

Беркате тIадалар
ДIадийнар кхаша.
ДегагIоз совъхлер
Наьха дегашка.

Сеадалар массане
Дегашка хьинар.
Барт-безам, барт-цхьоагIо
Кхы тIа а хилар.

Кхы тIа а хозделар
Вай хоза вахар,
Балка тIа диллд а
Толамаш декар.

Партена эшаш да
Даьхенна эшар.
Малх массанена а

Камаьрша хьежар.

ТIемах а лазарех
Кхара ца кхераш,
Кхуьш хилар дунен чу
Дерригга бераш...

Денал а хьинар а
Кхо ца деш, кхуьсаш,
Машара зене дар
Юстара кхуьсаш.

КIаьд ца луш, ираза
Йоакхо ва боагIа
Парти — вай сардало,
Сийле, вай чIоагIо.

Из парти ецара,

Вай хьалхакхуьлар,
Цун денал доцара,
Денна дуьхдуьлар,

Кхоачашде"ларкIорам
Кхоачашлургдацар,
Ираз а рузкъа а
Iалашлургдацар.

Вай парте хьаькъалце
ЧIоагIа а Даьхе,
Вай парте дикалце
Хоза я Даьхе.

Даьхенах «Нана» оал
Вай массе хана,
Иштта оал партех а
Безаме: «Нана».

ТОРШХОЕВ IбраьхIим

ЭРСИЙ МОХК

Аз дезь кьо болча,
эрсий мохк,
Къулбаседен шелало
мерца,
Яьссача арен йIоахал
яйза,
Тешаме тIалгIачун дог.

Аз дезь хьо болча,
эрсий мохк,
Ший хаджнех
моахказдения,
Iазапий цIерал цIендения,
ХIамаи къар ца денна дог.

Аз дезь хьо болча,
эрсий мохк.
Юхьекъоал, хIилла ца
йовза,
Нана-лоамаш санна озца,

Са лаьтта мо, камаьрша
дог.

Аз дезь хьо болча,
эрсий мохк,
Хьа къонгаша моцагIа
лоамашка санна.
ГIайгIах, шеконех
кIаьддения.
БIарзденна сай боча дог.

Гучаяха сона, эрсий мохк,
Хьай къонгий хьаькъала
къайленаш,
Уж яхйр са лоамий
мукъаленах,
Кхаде цар хьаькъалех
са дог.

Лоа сона а тезан,
эрсий мохк,
Бакъдолчуна дух тIа
ваьнна,
Уж мо сица мукъаваьнна,
Дунене тоастабе сай
мохк!..

ЭСМУРЗИЕВ Яовьел

Дукха ха я

Дукха ха я тIом сеца
Вай дахача лаьтта.
Бакъда, вай нана-м
Цун сурт духьал латт.

Дукха ха а тIом сеца,
Дукха ва а из боаца.
Амма тахан а тIехь,
Наьха човнаш йийрзаац.

Вийй боарза тIа ена,
Зизай цIоа бакьаш,

Елхаш латт нана,
Доккха са доахаш,

ЦаI мара вацца воI
Улл шийлача лаьтта,
ТIехьарча тIемо
Ваьнкхва из наьнагар.

Воацаш ва, везаш.
Нана хьоста воI,
Даьхе, ший залкъ баьхан
Вахар цо дIадениад...

Вийй боарза тIа ена.
Зизай цIоа бакьаш,
Елхаш латт нана.
Доккха са доахаш.

АХИЛЬГОВ Мицьаил

* * *

Из боагIача хана неке
хоалургдолаш,
ХIама хургдац балийна
гурган кеч ца олле.
ТIаккха боагIаргбац из
цIацкха, шевте Iотташ,

Цу гIулакхо тIетохе мег
вайна гIойле.
Цхьан дийнахь шедддоле,
шеддела гIулакх дита,
Укх дунен тIа мел доле
адам дегалоацаш.
Со гIоргва, гIоргва балийна
гурган олла,
Цо шIевзза наьха дегаш
эттIадергдоацаш.

Беламе дувцараш

IА ЮВЦАРАШ-М ГIАМГIАШ МА ЯЯ

Лоамаро шевне наьсархо волча хьоашалгIа. Дов хIама хьадалаьлехьа, наьсархочо ла аьнна номсаш отталий лоамарочоа. Бага хьекхе моасий гайдоллеш дуаш вахгIаа лоамаро.

Цунах цецваьнначa наьсархочо аьнад:

— Цхьаьна буралг бага а йоллаш, чура тенарг Iо а тоссаш, юъ яьоаш уж номсаш.

— Iа ювцараш-м гIамгIаш ма яй, — яьхад лоамарочо.

ДИНА БОЛХ ВА ХЬОГА МУКЪАГIА ТУХ ХИННА

Медача хана хьоашалгIа вахa хиннав цхьа саг. ЧIоагIа моца хиннав из, цудухьа шийна хьаьтта гарзаш юаш юкъехадьачаь хана, кхы а пу гарзашка безам болаш, аьннад цо:

— ХьатIайоттал сона кхы а гарзаш, чIоагIа дирзь хиннай аз ераш.

Сесаго хьаьшаца гарзаш тIаеттачуа тIехьагIа, фусамдас аьннад:

— Дина болх ба хьога мукъагIа из тух хинна, чутасса тух доаьаш тхо дIагIа-м кIира совгIа ха ма яьинайий.

ВIАЛЛА СО ВАЛАРЕ-М, ВА-М ХЬО А ВАЦАР ХЬОНА

Даттара вIашатIлеташ ваьллав шин саг ТIехьара царех цаI кIадаваьхав. Ше кIадоволлаше а, шийна тIавоаллачунга аьннад цо:

— ВIалла со валаре-м, ва-м хьо а вацар хьона.

ЧАМИН МО ЙОЛА БАТ

ВIашагIа кхийттав шин новкъост. Цхьанне шоллагIчунга хаьттад:

— Даьллахьа, йий мала хIама йий вайга?

— Даьллахьа, я-ккъ чамий мо йола ер бат-м, — аьннад воккхо.

СА ДАЬСАРА. СОЛ КХЕТАШАГIА-М ЕРАШ А ВАЦ

Тувлавенна шоай воша а нйца молла волча вахав Галашнара шин воша.

Ераш кхоккхе ше волча чуваьлча, моллас хаьттад:

— Малав шох тувлавеннар?

— Даьра, эгIаваьа аьнна, хьо волча воалаваьр-м со ва, — аьннад тувлавенна яхачо. — Цхьабакъда, да хьанхийна воаллаве са, сол хьаькъал долашагIа-м ераш а бале.

ШIЕЧА ПОМИДОРАЦА...

Араваьлча латтача Товрхкой Буронкана вайнаа хьалвоагIаш вола Эльбердий Хьасан.

— Хьасан, — хаьттад Буронка, хьалхарча дийнахьа вегIо ма лов къарахь а менца, — воата лазаш Iуйрийна хьалгIеттача дизза кхьоаиъа пела а менна, тух тIахьаьоаш цIе помидор йиаьйий Iа?

— Аьъ, фу дуац Iа? ЭгIаваьа хьо? — аьннад Хьасана.

— Даьллахьа, ма дуне дац-кх. Iа диевр а. — тIетехад Буронка.

IАЙХА ТОССЕ ЮЧУТАССА, ЦА ТОССЕ ХЬАЛВАККХА

IалаьматегIа хьардагIа ворхI шу даьнна кIаьнк хиннав цхьан сага. Цхьа ди дIадохийташ хиннадав цо цхьа со хIама ца деш.

Цхьан дийнахьа из кIорда а ваь, кхы ше фу дергда а ца ховш, кIаьнк кхерам детахьа, хий дотта аьнна шоаш баьккхача кIоага чу, шин ког хьа а лаьцо Iочуоагаваьа дас:

— КIордадаьд хьо. бIиж, аз укх чу а дахийта дувргда хьо.

Ше хьал а ца воаикхандаь е Iочу ца тоссандаь, из кIорда а даь, кIаьнка аьннад даьтa:

— Iайха тоссе Iочутасса, Iо чу ца тоссе, хьалвакха.

ДIахьдар Б. АБАДИЕВ.

КУСАЕВ Iедиз

ЦХЬОАГIО ЙОЛЧА ДЕЗАЛЕ

Iазап токхаш, нохчий
бахар хала,
Иштта хала бахаш бер
гIалгIай...
кIа дIавица тхо хьай
тIахьжан кIалоIз —
Дезар дир Россега залкъе
вай.
Машар, вошал лоаркIаш
йолча Росса,
Вай валлага кулг
хьаьхоададир.
Вай лоамацна вахаш мел
вар, месса,
МоастагIа шатолаш, лоравир.
Цу хана дена делаш я вай
цхьоагIо —
Лоамаш сийрдадьха
сепайгда.
ДоттагIалца шоай ираза
дIоагIа
Нохчашта, гIалгIашта
кораденд.
ДоттагIал чIоагIдеши
порадеши,
Денгар-денга шерагI вай
нIа боаз.
Денгар-денга вонхагI
волча веший —
Россен денал, дикал
духагI лоарагI.
Россен лаьтта Октябрь
хьалхетеш.

Цунна шоаш мутIаьа
хиларах
Iалаьмата доккха ираз
кеташ,
Нохчийн гIалгIайн тахан бах.
КIайтаардайцаш тIегIертача
хана.
Лийтаб вайнах, вахар
кхо ца деш.
Дерригача вай залкъаьаца
цхьана
Къахьийгад, мохк
меттаоттабеш.
Пятилетка лагIаш... Цар
тIа гIолле
Лакхаленга бода дIахо мохк
Бода, коммунизме илване
кхолле,
Нийслуча халаний тедаш
дехь.
Бакъда, ила а гIотт
тIома ала..
Халкъаше шоай денал
варцагIдоешн.
Дукъ шера тоих тIамо
бена бале.
ТIахьар а — фашизма
керта боаххк.
Иштта, моастагI махка
гошнавоахеш,
ЧIоагIбеннеб советски
наьха ниэ.
ДагIабенеб эри лаьттош
оакеш.

Космос тохкаш дIахо
чIоагIлу из.
ГIоза доахк вай кхоанен
цIа хьаьдотташ.
Воаште мел мог машар
къоагабеш:
Бециамаш дIаоагIаш,
маькхаш йоттеш,
Береш хьастам, седкьий
Iомадеш.
Тахан вахар хиннад
геттар дIахкий...
Эрсий, нохчий, узбекий,
гуржий —
Массане хоза советски
Даьза.
Къахьегамца ляхаду
Даьхен сий.

Сийлаьь - йоккха Росси
хьалза йолаш.
Мехка шейоа халонаш
хьчей.
Сийлаьь-йоккха Росси
хьалхайолаш,
Вайга сердало, паргIато
кхаьчей
Мерза дах вай, хоза дах
вай, тайне —
Халкъий бертал боккхагI
низ хургбац...
Росси йоацаш ираз гаьар
вайна,
Из ца кхача, ираз гург а дац!

КЕРДАЧА ВЫСТАВКЕ

Сахa хоам ма барра, массехи ди хьалха хилар Нохч-ГIалгIайчен художникий шоллагIа съезд. Цу шоай форума хетаь, Я. Захарова цIерагIча Нохч - ГIалгIай изобразительни искусствай республиканск музее цар хьайийллай керда выставка. Цига я живопись, графика, скульптура, чеканка, прикладной искусства тайп - тайпара произведенеш, театральни эскизаш. Цу выставке дакъа лоацаш ба къона а къаьна а, цIи хева а художникаш...

Массаза вайна ваа а хьамсара а я революционни тема. 66-гIа шу да Сийлахь - йоккхача Октябрьски революце дунен тIа сийрда малх сега, наха паргIато енна. ЦIаьнкхаза а уж революце кхелла хьамсара уйлаш сомайоахаш дагайоххийт вайна П. В. Миронова «Лоамая чехка доагIа хий» яхача сурта бIаралхенача. Гобаьккха латт лаккха бирса лоамаш. Цхьаккха габун яц цар тIа. Аьтта оагIорахьа боагIача наьхъа такилга тIа гIолла боагIа говрбаьреш партизанаш. Цу наьхъа такилга аьрдехьа гIолла сихка дедда доагIа лоамара хи тоатолг. Шийна духхьал кийслуш йола бIеха хIама юстара кхоссаш доагIа из хий саина бIехача, къизача хIамаех вахар Iоцiенде аьнна гIайтта нах ба уж партизанаш. Художнико гойт хьалхацкахьа цхьа кхераме хIама бIаргадайна юхасовцабенна партизанаш. Бакъда, беха а кхерабенна а юкатIехьашкахьа баргбола нах бац художника диллача сурта тIара нах. Къахьегама мискача сага ла сискал, болх бе лаьтта хилийта, ворххIе даьй хана дене лийрхIа а йийза а кортамупъале яккха арабаьнна ба уж, шоай денхар дизза чакхдаьккха бовллалца цхьаннха хIамо юха а тохартбоацаш.

Выставке да Миронова пхьаьккха сурт а. «Чиркей-ГЭС» яхаш да из. перла вахар да художнико цу сурта тIа гойтар.

Наьха безам тIаозарал совгIа, ше йоацхаш йолча литературни произведенеш чулоацами цар маIани кIоаргга довзаш я Ахмелов Хамура М. Ю. Лермонтова «Вела» яхача повеста, «Измаил-Бей» яхача поэма, «Нохчийн гIалгIайн преданенеш легендаш» яхача серех йола «Дошо гIаьнаш» яхача вайнаьха фаьлгв хетаь цо яэьъ кхоъ иллюстрацеш автолитографи IалаьмагIе хоза, гIетта йоаа хIама санна сиха бола нах, говраш, кхьйола хIамаш экспрессивни хьисапе гойташ дийхкад художника уж сурташ.

Театр дезарашта дика вовзаш ва театральни художник А. С. Сновинг. Укх выставке хьагойташ я цо кийчдаьча массехи спектакла декорацей а костюмий а эскизаш. Цига я цIи хезача французски комедиографа Ж. Мольера «Цивоалаш хинна лор», хIирий драматурга Г. Хутаева «Андрон Сандрон» яхача спектаклей декорацеш. Къаьстта терказ тIаозаш я хIанз нохчий театральни трупо оттача Вазоркин Идриса «ВIашерекий боадонера» яхача романах йолча спектакла декорацей а костюмий а эскизаш.

Прикладной искусства а дика хIамаш я выставке. Царех да Н. С. Усманова «Орнаментальное» аьнна цIи тилла хьалпаште хьалхашка шу оттадеш доле дахчан саркхуй, А. В. Мусатова «Дошо роза» яха декоративни вазаш, В. В. Попова «Ленинград дагалаьца» аьнна цIи тилла фаянсах даь сархош. Кхьйола хIамаш. Къаьстта наьха терказ тIаозаш да Мусатова терракотаца даь «Жи Iу» аьнна цIи тилла сурт. Вахара а дунен а уйла дег чу йоассаеш. дукха хIама дагадохийташ да из зIамига сурт.

Вайнаьха кхалнах хетадаь а тоьал сурташ да выставке. Царех пхьадараша дика йоашх цу портретий жанре тема.

Памятника хьисапе да «Нохч - ГIалгIайчене» аьнна цIи тилла Н. Д. Бекичева даь скульптурни портрет. ДIахьежаш уралатте кхалсаг я из. Цун кхьал бе доал трубочках хьоарчадаь каьхат, вож кулг нах тебеш. уж хьоастаца сайна дIадахийта да. Из ше гавъне дIахьеж. ДегI а гIоа а, из дIаоттаир а хьаькъхкъа дика вIештIехьдаьннад скульптора, бакъда, автора ший турпалхочун, доккха символически хьисап дола, юкъ-сибат норадаьа оаларгдац сога...

А. ВЕК.

СУРТА ТIА: выставкага хьожаш ба хьаьший-москвичаш.

И. ПЛИЕВА сурт.

Ираз доле берал. И. ПЛИЕВА фотоэтюд.

ЕВЛОЕВ Муъвьил

ДАЬХЕ

Кхай тIа тракторо даь
аазам,
Iа а аз а билла боахам,
Боса дежаш доакха
доахан —
Хьа а са а Даьхе я.

Лоамара дуккуваа шоедаш,
Фабрико бархьъам ду
хIадаш,
Кхашкаре цIейоагIа
ворда —
Хьа а са а Даьхе я.

ХьунагIа тIайоала гаьнаш,
Цу гаьний баьццаре
гIаьнаш,
Новкъа йолаш йоа
машинаш —
Хьа а са а Даьхе я.

Буроша доаха
маьидаьтта,
Хоаш да из доацийта
этта,
Вай дахаш дола деррига
лаьтте —
Хьа а са а Даьхе я.

Шаддар а — вай
Даьхе а-кх,
Шаддар а вай Даьхен
да-кх,
Иштта да из, теша цох,
Тийша да из хьох а сох.

Баьччан дош

Баьччан багара дена
дош —
Нийсдаш хиннад къоаной
гож,
Нийсбош Iочубийрве букъ,
Кагдеш моллагIа хаьцан
дукъ.

Баьччан багара дена
дош —
Да дуненга хоза тоеш,
Цо дошедьд шийла йов,
БIаьсти оттош гIара йов.
Баьччан багара дена
дош —
Цох вай малхаз санна тош,
Да вай хала наькъаш дош
Баьччан дошо гIо а деш.
Баьччан багара дена
дош —
Из да вахар, из да-кх
дош!

Из да ираз доеттадер,
Из да лаьтта лелабер.

Баьччан багара дена
дош —
Дунен тIа мел доача
боша
Iомадаьд из, хоа из царна
Хьамсарча наьха цIераш
санна

Баьччан багара дена
дош —
Да моастагIчун бос
дIаьхош,
Из да хьа а са а воша,
Дуненга вахар санна
тоеш.

МАЛЬСАГОВ Муъмед

Хьа бIарг аш

Хьа бIаргашка гIоаза мел,
Цудухьа хьа бIаргаш дел.
Уж бIаргаш делача,
Хург ма чу цIенкха къел.

ХIаьта а цаI хала да:
Сога а ца долаш,
Уж бIаргаш кхьчунга дел,
Цун йIоакал телаш.

Цу бIаргаш кхывар хьест,
Со а ца хьесташ,
Уж бIаргаш кхьчун кой
Да-кх чулесташ.

ХIаьта а со тешаш ва,
Укх лаьттан тIа цкъа,
ЙоагIаргба со хьона
Везавенна ха.

АРЧАКОВ Сали

ЦХЬА САГ...

Цаьа саг хиннав
Лаьтта вахаш,
Вахар дIахьош
ЦIагIа вагIаш,
ВаьгIав из саг
ХIара денна
Гаьна ца а
Боалаш цIенна.

Цхьабакъда, цхьа,
Бита боахам,

Дита рузкъа,
ЦIенош, доахан,
Дагадехад
Наьнка веза,
КIайча дунен
Йист хьалеха.

Водаш, водаш,
Поарел дайна,
Саго аьннад,
Iо а хайна:
Цхьан юртех
Со чакхваьннав,
Ма доккха да
Дуне, — аьнна.

ХАМХОЕВ Ваха

Седкъа боалла ЧОПИЛГ

Йовчан хинначул тIехьагIа Iаьрша доагIа Шолж, хьаIа хул из мелх хьаьжача денешка, цу хана ва йисте зIамаш юттеш чул Энакхьонгий - Юртара кхалнах.

Йистешка тIийнга дале а, ткъарча моттигашка Iамий хьисепе кIоаргагIа дар хий. Цхьан хана наькъаш тоадача Iобилла магIа баьха моттигаш ер уж. Иштта, экскаваторо кIоаг баьккхача а дар хIанз хий. Бераш даьхацар цига лувна. «Чухьуваза Iама» аьнна цIи тиллаяр цар цунах.

Цу дийнахьа, бикъ-лаи кхалсаг ер хи тIа зIамаш юттеш. Шоай наьнашца бераш а тулар хи тIа даьхна. Ондадаьннараша човкъастал дора, йист та эннараш мегIий гIа а бех тIа а дIахийсъеш. ХIаьта зIамегIадаш лоаза а лувча а ухар цига.

Бехкача кхерийна юкха зIамаш юттеш йоаллаш цхьа къона кхалсаг. Цунна гаьна воаццаш лоаца зачиг а юххаш, хи-хи шу хургдолаш кIаьнк вагIар хи чу тIай кхувсаш. Гушдар, цох сакъердам кулаш из вагIанга.

— Мама, лувчийта со! — хьаастлучо оазаца дехар дир кIаьнка.

— Саборда, Муъьмад, со йистеньлча, аз айса лувчаворгва хьо, гой хьона хIанз цхьаккха а бор ца лувча.

— Хьай дукхавха, мама лувчийта со, гаьна дIачуваргвац со, хьажал циггача, хьона юкхе кургвачух, — юха а хьоастевлар кIаьнк.

Нана ваIа бIара а хьежа, лувча а ма лувча а ца велаш, ший балхах чуйира. Шийга юзайист ца хилараг нана раьзе хиннарг а лаьркIа, кIаьнк шийн зачиг Iоьхикха, нийсъа Iо а йилла, гонга гIолла доагIача хи чу лувча воаввалар.

Ше зIамаш Iоедаш йоаллаш, кест-кеста кIаьнкагахьа дIа а хьожаш: — Муъмад, гаьнне дIа чу ма гIолахь! — ала дIакхайкар нана.

КIаьнк-м чIоагIа сакъердалуш, лоаэаш воаллар. Хи йистера хиво Iонеккхьача дагчилгашцара шийна чоpаьк, зIамигача кеминга тера йола ялан юкк, постайнйа пекзахьа хьай в кхоссаш, тIаккха дIадухьал а вазза, из юкка хьа а ловшеш, ловзар из.

Тахьах соа гIа магIазхьа хьагIа цхьаькха кхалсаг йоаьвенна аьнна ший зIамаш тIаьнхIале а йоаааш, IотIаера.

— Лемка, хала йоаллий хьо! Аз новкъостал да хьона!

— Айх, зIама эшац, Люба, бертнея хьона. Дукха йисаяц са-м, мейта тIа тусса цхьа-ши кисй мара.

— Даьллахьий, сона га а ца хоеш, уж кисеш хиннад йоах-кх вай тика тIа. Ма дагадоахк сона уж айса ца ийце.

Цу тIа гIолла къамаьл дIадолаьденне уж шиъ латташ. Лемкайна цхьан юкъе вицавенна хинна кIаьнк ший схемиягхьа а ца [illegible], цунна тIехьа удаш, хий кIоаргагIа а сизагIа а долча кхаьчавар. Гелаингашта магIа даьннача хи во дIаьна аркъале вожавар. ЦIаькха дIахьежача нанна бIаргаьайра ший кIаьнк хиво вожаваш. «Мама» аьннача кIаьнкаа цIогIам, Лемкайта баьнна муъм зIамагIаьйра цхьан юкъа.

Кхалсаго бетта муъ а хоза, эгIора а магIара а нах IотIабайдар. Уж хIанз а кхеташ бецар хиннавой. Бас а бахха, гой са дIадаха, йода а ца луш йолча нанас дIахьувкхаш тIехьача кулгашка хьакхача, массанена а вейра, наг-нагахьа кортилг къайла а хеккош «Чухьуваза Iама» бохкахьа Iаьвош вола кIаьнк.

Цуйнем махан юкъара хинъ шоазтаъа-шоазтаъ этт метр хургьар. Цу хана, хил дезьегIа, лекхача берда йисте гIолла хьеоагIача зIамигача сага бIаргадайра из уизара сурт. ХьалхагIа цун бIаргхайтар, муъь беттача кхалсагаз. Цхьан юкъа лоацавелар из, кхалсаг айза. ТIаккха кIаьнка гIаьвцар цун шиъ бIарг.

ЦIаькха уйла еаар цун дегIа хий мутьувзача кхачелахьан... ТIара бархаъ Iодахийтя за дукха хеташ, гадоехаргдуххьалвала дегаьа ше чу иссавенав из. Хина кIал гIолла дIа а веза, дIахьежача шийра цо кIаьнк хиво зула дIахьизьаьгра. ЦIаькха а цIаькха а хьайлаваьлар из.

Дикъазлагаа из хьайла ваьнначера юха гучааваьлча кIаьнк чIоагIача бе воаллар. Дукха иикъ йисавцар хий хьукъестачоа дIагIоахача. Аьрда бе воалла кIаьнк ший ма кулла хи тIара хьалхайое а гIерташ, аьтта кулгаце шийна бола низ тIабазийта, калай наьк дора цо.

ТIадийзача бархьаше а духхьала йора. ХIаьта а зIамига саг котаьлар. Зула наьк а деш, бора болчахьа хьаьсаьн ваьлар из.

Бага хий дахедар кIаьнка. Дела а, велаоа кхерам бецар хIанз.

Уж шиъ хи чура хьалъаьа воаллашеъа, цига хиннача кхалнех а цар тIайкха махьарч хаза Баьхна човкъа болла нах а хьагулбелар.

Массане ловцаш доахар зIамигача сага: «Беркал хьонеI» «Иштта хул вназа кIантIа»...

ЗIамигача сага дукха ловцаш а, из ше в хьаьвелар гулбенначарна цхьан юкъа, хьэз ца мегаш, кхалнаха хьал а лаьца йоалаеча Лемкайна бIаразхьежача...

Ший зIамига кулгилгаш наьна фортах дIакеч а тайха, тIа потавенна санна воаллар кIаьнк. ХIаьта, Лемка йист хила дeнaл а доацаш, тоIIаваь ший воI мерхIа а къоаргваь, бIаргеэ Iоухаш тIай а долаш, цаI аьл гIертар.

ТIехьара а юкъе лаьттачоа хьзар кIаьнка наьнас хьар.

— Миххав из? Мала вар хайрий шоана из? — юха а муъь баьнна йийлзар из.

ТIаккха мара зенцар нека, из денела гIулакх чагагIдаьнкар хIанз шоашта юкъе воацийга. ЗIамигача сага-м хоара из малий, ше лечара ваьхкьар цун кIаьнк вола а.

Эскара гIулакх да хазалхьа яйча деиз бIаргахийнацар цунна цхьан хана ший наьб-са доадаш хинна, из иштта долпашахьа ший ваьа кхьчунца дийза Лемка.

ХIаьта кIаьнк, кхеравалара матта а вена, наьнага бий дIа а тьуохкхаш цаI ехаш вар. Цхьаннена хазанцар цо фу йоах.

Цо бий хьабаьстача, гонахьа лаьттараша бIаргебайра, IамагIа, юкъе седкъа боалла зIамига чопилг.

КХОАНА-МЕХКА ФЕГАРЧА ТIЕМА ДУХЬАЛАРЧА ОБОРОНА БIУН ДИ

ДАИМ ТIЕМА КИЙЧА БОЛА БIУ

Довзув доацаш я аьнна хеталуш йоккхий я Советски мехка аренаш. Итташ эзараш километраш да цун доазош. ХIаьта цунна тIера сигаленаш тешаме лораю противовоздушни оборона бIуво. Из хеста а беш, хIара шера, доккха а дог хьовсташ а дела цIей санна белгалдоах вай халкъо а цун Гераашцарча Низвша а апрель бетта шоллагIа кIиранди — укх шера 10 апреле хул из.

Противовоздушни оборона бIу хьабаьб Советски пачхьалкхе хьакиппача хьалхарча шерашкахье а, амма къаьстта лакхбелар цун лоархIам Сийлахь-боккха Даймехка тIом болалуш. Цу хана эргаьникха тоайир ПВО система ше, хIаьта цун бIуна елар черла тIема техникех терзи.

Немецко-фашистски агрессорашта духьала тIом лаьттача шерашка ПВО бIуво тешаме лорайора мехка кертера центраш, лаьттарча бIун группировкаш, фордаш тIара тIема базаш, моастагIа эшавара мел эшар фронта лоаттадаьча стратегически лоархIам болча коммуникацеша ца соцаш функционировани елга Iалашдора.

ПВО бIун историна чу Iалаьмате йоккха событи яр дунен шоллагIа тIом латтеш 1941 шера ахкани гулрани кампани латташ ПВО Московски зона бIуво ВВС доакъошца цхьан СССР столица — Москва лоравелга Iалаштар. Из сражени латташ массехк бетта чулийтаир 1305 фашистски самолет. СССР духьалерча тIема фашистски плана дакъа хинна Москвана ль фегара наступлени ехар 1941 шера декабрь тIеккхоачаш. ТIом сецачул тIехьагIа нюош язъяьча мемуараш тIа «фегара крепость» мара алацир цига чулхабьча гитлеровски летчикаша.

Хови да, Сталинграда юхе советски бIуво яь контрнаступлени моастагIчоа дагга а ца хинна хIами хинна хилар. Из удар кийчдеш хилар къайладаьа вIаштIехьдалийтача керттерча хьалех цаI дар, моастагIчун самолеташ - разведчикаш царна тIерча сигала вийс ца йолийташ стратегически резерваш гулъеш хиннен бIува перегруппировна еш хинним районаш тешшаме фегара къайлача ПВО бIувен ВВС истребительни авиацен даь гIулакх. Цунна тIеххьа хIама ца хулаш дисар немецко-фашистски командоване Сталинграда юххе гожа чуйнса хинна шиъ 330 эзар салтех лаьтта группировка фега гIолла эзаращца Iалашъе гIортар а. ПВО тIемахошей ВВС летчикаша - истребителашей йохаяь чулийтар шиш бетта 1200 моастагIчун самолет, хIаьта 80 процент из царна юкъе транспортни араши бомбардировщикаши.

Дунен шоллагIа тIом сецачул тIехьагIа хьинаре доардир ВIашагIкхийттача Штаташей Англей шоай хиннача союзника — Советски Союза духьала леладу моастагIала тIара гIулакхаш. Советски Союза а кхыча социалистически пачхьалкхенашта а гонахьа хьалъе йолайир тIема базаш. Интенсивно дегIаахa бола елар атомни бомбаш кхахьа могаргдола фегарча тIема средстваш. Цу деррига а, шено яц, мехка оборона низ совбаккхара. Гераашцара Низашца чIоагIдара тIадерзадаь гIулакхаш ца дича аргIоагIа оттайир СССР. Цу шерашка хьайир ПВО керда средстваш, тоайир цун ерига система. Из кIоаргагIа эшалонаш дукхагIа йолаш, маневренни хилар.

ХIанз истори дукхача даьккъе цу хана ше хиннача тайпара юхадолалуш доагIа. ХIанз йолаш йола кизий равновеси йохарен тIема кийчо лра даькъен Советски Союзал а социалистически доттагIлен кхыча мехкел а тIехдовлара цаьнъа тIа лынав тIехьарча шерашка ВIашагIкхийтта Штаташи НАТО гIоллара вер союзникаш. Къаьстта тIеркам тIаухнит цар дукха нах бойбе лаьрхIача герза, цу даькъе кхоачеде лаьрхIача моттиге фегеш космосатеи тIолла кхоачадеш долча ядерничоа. Из бакъ хилар хьагойт НАТО мехкий пачхьалкхенаш тIемен лидерий духхьаларча заявленеша гойта ца Iеш, иштта фегара-космосера тIемаш дара средстваш цIи аьлча санна дегIаахаро а. Уж средстваш тIаьтталуш а эргайоахаш тоаеш а хилaро цхьа шиш тайпара «гаргаувз» уж тIахьожаль йола объекташ Советски Союзан кхыча социалистически мехкаштен духьала дага а доалаш тIом болабара кхерам чIоагIбу.

Цу хьалашка геттара чIоагIа лакхъеннай ПВО бIуна мехка оборона системана юкъерча даим тIема кийчача бIуна роль а полоаца моттиг а. Iалаьмате чоалхане дийрзад тахан цар кхоачашде дезаш дола декхараш, лакхденнад цар тIема действен эффективностагара дIадехараш.

ХIанз укх сахьате советски ПВО бIуна йолаш я фегара нападени яра средстваштa хьадавза сигала разведка ейа а царех йола информаци шна реальни масштабе дIачулулга а Iалашде могаргдола эффективни средстваш. Царца я низ бола ракетни герз а долаш йола зевна массагIа йола моллагIча хаоттаме болх беш йола ракеташ лувцаргаш. Духь-духьа йола зенитни ракетни комплексаш могаргдолаш я фегара хьежаргаш цар полета лакхален массален еррига диапазонашка, лоарем йолча объекташта уж гетгара гаьна долаш, дийнахьа а бус а мичча хана, моллагIча метеорологически хьалашка а радиоэлектрони духьалеяашка а тешшаме чуахийта.

ДIадахача шерей кхарарча дешара шера хьалхарча беттийн итогаша тешал ду, ПВО бIун тIемахой шоашта хьалхашка латта декхараш толаме кхоачашлуургдолаш хилара. ТIехххьарча шерашка цкъа юхатеха Iийнабац уж СССР фегарча аренаш тIа юлла гIерташ хинна империалистически пачхьалкхенай тIема самолеташ.

Советски ПВО бIуво айхха цхьан гIулакхаш леладу шоай пачхьалкхений фегара доазонаш лорадара социалистически доттагIлен мехкий эскараштa. Уж цхьан леладу гIулакхаш дегIаух дукхача даькъех. Вошал долча мехкий тIема-технически даькъе вIаши гIо деш хилара гIа. ПВО бIу Iалашбаь ба хIанзарча ханарча тIема техникацей герзацей. ПВО бIуна эша кадраш кийчъелга цхьан кхоачашду тIема академешкей училищашкей, шерлу вIаши дешара-кхетам балара балла опыт. Толаме дегIаух тIема Iшма, противовоздушни оборона проблемаш тахкара даькъе цхьан леладу гIулакхаш. Практикана юкъедоалладаь да ПВО бIу хьабара принципашта обосновани араx, уж тIема кийча хулга лакхдарах йола информаци хувцаш вIаши телга. БIуво цхьан учеяеш еча хана шер а лу чIоагI а лу личий состава юкъера доттагIала тIехьара гIулакхаш, действеш барт болаш хул.

ТIема гIулакхаш цу тайпара бартагIа леладаро, шеко а йоацаш, ювкъостал лу вай мехкий противовоздушни оборонана хьалхашка латта декхараш кхоачащде, социалистически пачхьалкхений тIемахошта юкъера доттагIалин тIема цхьоагIон дегIайоалле.

Юрий ЧЕСНОКОВ,
артиллерe инарал-полковник, СССР противовоздушни оборона бIуна командующе заместитель.
(АПН).

Щеча байракха Киевски военни округ. Лакха говзал йола военни инженераш шерарча профилагIа кийчбу фегарча тIема духьаларча оборона Киевски лакхерча инженерни радиотехнически училище.

«Военни инженер» яха професси хьахиннай хIанзарча ханарча Гераашцарча Низий керттера а белгтала а хIама санна, вешта аьлча эскари флотя тайп-тайпарча тIема техникацея герзацеи Iалашдаь хилар бахьан долаш.

Училища кафедраш эггара кердагIа йолча радиоэлектрони, радиолокацини, радиотехнически, вычислительни техникаца, дешар хьехара кIанзарча технически средствашца кийчъаь я.

СУРТА ТIА: Сталинградерча тIема юкъе дакъа лоацаш хинна отставнера полковник Н. С. Скакун волкски чIоагIален пенашта юхе хиннача бовкхача тIемах дувцаш ва курсанташта.

А. БОРМОТОВА сурт. ТАСС фотохроника.

![СПОРТ]

ЛОАЦЦА ХОАМАШ

Германски Демократически Республике, город Мийсене чакхъяьннай традиционни а хинна дIаьтта «Сигала бесса товраш» яха дунен халкъашта юкъера ихьаш.

Вай мехка вIашагIтехача команда юкъе а волаш шига данъа лоацаш хилар грозненец, спорта дунен халкъашта юкъерча класса мастер, штангист Арсаманов Исраьил. 90 килограмм долал долча спортсменашта юкъе толаш хилар из. Двоеборье 300 килограмм хьалъайир цо.

◆

Стиллуотер яхача американски городе хилар США-н вай мехкен спортсменашта юкъера шиш лоIамах кIалтохаргах латара ихьаш. Счет 8:3 йолаш котъяьлар советски команда. Хьалхара моттигаш яьхараштa юкъе ва Нохч - ГIалгIайче вина, хIанз ЦСКА юкъеваха вола спорта заслуженни мастер Хасиханов Салман.

◆

«Урожай» яхача ДСО республикански Совета Грозне чакхъьккхар бIаьстая сезон хьасл тара приз яккхара наьндерий турнир. Цу яхьашка дикагIа толамаш даьхар «Урожай» яхача спортивни общества Грозненски горсовета яхалаша. ХIаьта шоллагIа моттиг яьккхар Серноводскерча юрта боахама техникума дешархоша, кхоалагIа моттиг — Сунженски районерча команда.

◆

Город Казане чакхъяьннай Советски Союза Турпала Халезова хетаиь йола кагирхошта юкъера шиш лоIамах кIалтохаргах латара Ерригсоюзни турнир. Цига дакъа лоацаш хиннача грозненцаша шиъ шоллагIен цаI кхоалагIен моттигаш яьхар. ШоллагIа моттигаш — А.-Х. Янсуевен, И. Нагаевен. хIаьта кхоалагIа моттиг яьккхар Х. Масаева.

Цар тренер — СССР спорта мастер Ахмедов Ваха.

А. ИЗМАЙЛОВ.

* * *

ЦХЬАЬКХА ДОХАЛОРЕ...

Укх деношка Москве шоайла къовсаенна я грозненски «Автомобилист» яхен Алма-Атерe «Дорожник» яхен ши волейболъни команда. Нагахьа санна, грозненцаш мехка волейбола лакхерча лиге довза бокъо яккха гIертаи бале, хIаьта алма-атинцаш цу лиге бeca гIертаи ба. Уж гIулакхаш къоастадарa уж шоайла кхоза ловза безаш ба. Цу шин командах шоаза котъяьначун вIаштIехьдоал шийна хьалхашка латта декхар кхоачащде.

Цу яхье хьалхара ловзар хиннад самардийнахьа. Цу шинна волейболъни командана Iалаьмате хала хинна из вIашагIкхетар чаккдаьлар счет 3:2 йолаш вай волейболисташ котбоалаш.

Юхедисача шин ловзаре цхьаьнха котъяла моге, массеха шера шиш болельщикашa сатийса гIулакх кхоачащде торо хургья «Автомобилиста».

Оалаш ма хиллара, цхьа бIарг долалаьлар. цхьаьнха дохалоре...

ШоллагIдола вIашагIкхетар чакхдаьннад счет 3:0 йолаш «Автомобилист» эшаш.

А. БЕК.

ЛОРАЛУШ А КХОМ БЕШ А ГАЗАХ ПАЙДА ЭЦАРА МЕСЯЧНИК ДIАХЬОШ Й

ЛОРАЛЕ ГАЗАХ!

Шун цIеношка сигала бехаре цIи лерттIа боагаш хилийтара оаха дагайоккхийт шоена газови прибораш леладра керттера бокъонаш.

Проточни газови кийдIоахдерг лотаеча хана турбех фо дIеозий хьажа веза, колонка керттера горелка догатаьчул тIехьагIа цIаькке а хьажа веза фо дIеозий. Газови кийдIоахдерг лотае мегаргъя турбаш вентиляцеони канала гIолла фо дIеозаш дале. Нагахьа санна дIеозаш дераш из лотае бокъо яц, хIана аьлча еррига газ ца эгар бахьан долаш хьаухача угарим газеца отравлени хилар кхерам боландезь.

Газови отопительни прибораш лотеача хана диц ма ле, цIагIа фо чуккатийта, пишна шибери поддувала нийi хьа а йийлла вентиляци е: турбех фо дIаозий хьажа, хьайийлла латтача поддувала нийсса Iочухьекха лотабаь каьхате оасилг дIатIа а бильe. Нагахьа санна каьхат дIачу ца оза отопительни турбаш лотае бокъо яц, кIур уха турбаш цIеньяьчул тIехьагIа мерa.

Газопроводах тIиргаш хьалъетта мегаргъяц, из бехьан долаш кир даьккха моттигаш зийраяла, цига гIолла газ ареаха, тIаккха из эккхе тарлу.

ХIара саг дагадоагIаш хила веза, нагахьа санна цо квартира керча сагага дIалой, «Грозгоргаз» ЭПУ тахлебинета газови прибораш леларa йола инструктаж чакхъяккхерех дола удостоверени долаш из саг хила везалга. Лакхерча дешара заведенешка, техникумашка, технологически училищашка деша отта город Грозне баьхача кегирхошна «Грозгоргаз» ЭПУ дIахойт общежите а наьха шоай доалахьарча квартире бахе ховшаме хана газови прибораш леларa йола инструктаж чакхъьекхе хиларех дола удостоверени хьаьъокха декхарчийла болга. Инструктаж чакхъяккхенза бола низ общежите хинна бeка чубита бокъо яц комендантий.

Нагахьа санна улицагIа дIаводаш газови, канализацеони люкешта, подвалашта юха гIолла тIехвоалеш нах чубахача цIеношка, общественни зданешка газа хьеж кхийтача цу сахьате 0—4 номерагIа «Грозгоргаз» ЭПУ телефон тоха еза.

ДагадоагIаш хила газ араухаш хилча цунах цIи ала, из эккха, цунах Iулам хила тарлулга.

ВIалла де йиш йолаш хIама дац цIийлаторг а лампа сага газ арауха моттиг лаха гIертилга. Из чIоагIа кхерамe да!

Газови прибораш леларa бокъонаш нийса а лалаеш кхом беш Iалама газ йоагаеш хуле мерa вIаштIейдергдац город газаца Iалашъялга лерттIа чакхденнха.

«Грозгоргаз» ЭПУ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

9 АПРЕЛЬ
II ПРОГРАММА

12.25 — «Къонал» яха студи.
12.55 — «Грозне йола фотозарисовка».
13.00 — Концерт.

11 АПРЕЛЬ
II ПРОГРАММА

18.25 — «Нохч-ГIалгIайче гIолла».
18.45 — Киножурнал.
18.55 — Атеистически темагIа. «Мудхиони сиенизми».
19.05 — Ладархаи пятилеткен. «КIоарга чулоацам бола произведенеш кхоллар».
19.30 — «Халкъа депутатий Советашца» (нохчий меттала).

РАДИО

9 АПРЕЛЬ

6.40 — Передачай программа. Хаттамах бола хоам (эрсий меттала).
6.45 — «Юртара лакхар» (нохчий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.25 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.36 — Хоамаш.
10.15 — «ГIулакх дар эздалацеи культурни хиларам тIехьа» (гIалгIай меттала).
10.30 — Музыка.
11.00 — «Къонал» яха радиовыпуск (эрсий меттала).
11.30 — «Хьалхара хараш дикхара цIей». Нестеровская яхача станицера репортаж (эрсий меттала).
12.30 — «Илли а де юкхе». Юрта боахама кхьахьегамхоша хетаиь музыкальни программа (эрсий меттала).
13.15 — «ДIон-моза» яха сатирически журнал (нохчий меттала).
13.35 — «Пайда беш хилари динали — партийни организацей йовхо». Беседа (нохчий меттала).
13.50 — Реклама.
16.00 — «Кавказа Iуйренаш» яха радиожурнал (эрсий меттала).
18.00 — «Шун дехарегIа». Иллеш дIахьа З. Дудаева (гIалгIай меттала).

УКВ

18.00 — ГурметгIен искусствай говзанчий концерт.
18.57 — «Вечхам». Т. Нодзоевай дуьцар (гIалгIай меттала).
19.19 — «Иллеца вIашагIкхетар». Концерт.
20.10 — «Хьамъа мяхачех дола дуьцараш» (нохчий меттала).
20.52 — Кицаш. «Квартет».

10 АПРЕЛЬ

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
7.33 — Передачай программа (нохчий меттала).
7.36 — Хаттамах бола хоам. Музыка (эрсий меттала).
8.25 — «Шоана хоза хета ашараш».
11.20 — Еррисоюзни ленински коммунистически субботника кийчъадахар (эрсий меттала).
11.35 — «Шираден музыкальни программа» (эрсий меттала).
16.00 — «Школьный глобус» яха радиовыпуски (эрсий меттала).
16.30 — «Къона тIехье» (нохчий меттала).
18.00 — «Иллеца доттагIалла долчарна» яха концерт (нохчий меттала).

УКВ

18.00 — «Кхаара вайна». Радиовыпуск (нохчий меттала).
18.44 — «Мехка фега гIолла» ча кхелара духьаларча концерт бIуна (эрсий меттала).
19.14 — Ю. Семенов. «Цар лакхарах турпала гIулакх дилара». Музыкальни передача.
19.44 — «Бiаьстан ашараш». Концерт.
20.34 — Кавказа халкъий музыкаш.

11 АПРЕЛЬ

6.40 — Передачай программа. Хаттамах бола хоам (эрсий меттала).
6.40 — РСДРП II съезда 80 шу дизарга. «Сийрдача кхолнегга» (эрсий меттала).
8.13 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.16 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.21 — Вахача наха гражданни обороных лаьца (эрсий меттала).
8.31 — РадиоладугIарой декхараш кхочашдеш дола концерт (эрсий меттала).
9.15 — «Мишта ду шоена гIулакх». Модай ЦIагIара передача (гIалгIай меттала).
9.30 — «Вегетационни хий тохара — хаддаза теркам». Юртбоахама Iилмай кандидата М. Ковальске беседа (гIалгIай меттала).
9.43 — «Халкъа тIахьоман болх беш ба» (эрсий меттала).
10.00 — Передачай программа. Хаттамах бола хоам (эрсий меттала).
10.01 — Микрофона хьалха ба Нохч-ГIалгIай радиой телевиденем инструментальни ансамбли солисташ (гIалгIай меттала).
16.25 — Х. Ошаев. «ЦIи ямна шераш». Романа оагIонаш (нохчий меттала).
16.40 — Концерт (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — Хоамаш.
18.35 — «Кегирхой сагарча» яха радиовыпуск (нохчий меттала).

УКВ

18.00 — «Кхара». Лебединский Юра повестах оттаиь радиопостановка.
18.51 — I. Димаева дIалохкаш йола лирически ашараш.
19.33 — «Дезала де». Б. Зязикова дуьцар (гIалгIай меттала).
19.53 — Даьха лораенчарех дола иллеш.
20.33 — ДоттагIлон концерт.

Хаттамаш

Тахан республике гIоллен Грознен хуьцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 0—5 метр чIогIа мух а хьенхаш хилен фегара температура республике 18—21, Грозне 18—20 градус йохалла хилен тарзу.

Кхоанен ломмен хуьцалуш морхаш а болаш, тайп-тайпанарча оагIонашкахьара секунде 2—7 метр чIогIа мух а хьенхаш хилен фегара температура бийсана 3—8, дийнахьа 17—22 градус йохалла хилен тарлу.

Метеостанция.

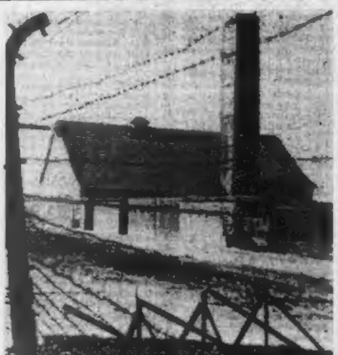

11 апреле—концлагерашкаро тутмакхаш мукъабахаро дунен халкъашта юкъера ди

Дукхача хана йиц ца луш ньлай из номар Освенцима тутмакх хиннача, хIанз мехка йоккхагIъярех йолча Пачхьалкхен Iилма-технически библиотека директор, тутмакхаш хиннарий Освенцимски дунен халкъашта юкъерча комитета вице-президент йолча Ирина Михайловне Хериной кулгах. Номерах хIанз муа мара бицабац, бакъда дагадоагIаш да тIалаьта деррига Iазап, ше цу хана тхьо шу мара даланза йола Москвера студентка, чакхъяьнна, из еррига хожагIата.

ТIом болабеннаб. ПоI, цун курсера дукхабараш а санна, ший лоIамагIа фронте яхай. Бакъда, дукха тIом бебинзабац: Ирина шийцарча тIом беш болча новкъосташца цхьаца кIийлен тIа нийсъеннай, кIалхарбовла гIийртаб, бакъда, гонахьа баьча гонах арабовлабензабац. Есарал, гестапо, кинаш дар, набахте, юххера в. Освенцим — едамаш гоама долча фашизма символ.

Фашистски Германен оккупированни территореш тIера гитлеровцаша вIашагIъехка хиннай эзар совгIа концентрационни лагераш. Цига 10 миллион саг ейнав кар. Концлагерашта юкъе эггара унзарагIа хиннай 1940 шера денз 1945 шерате кхаччалца Европа 24 мехкара 4 миллион совгIа саг вийна йола Освенцим. Эсэсовеца Фрача керда лагере боалабаьрашка иштта «моаршал хоаттен» хиннай: «Аз дIахойт шуга, немецки концлагерера аревала цаI мара бац некъ — крематорера кIур арухача гIолла».

Моцал, шелал, хьабе мо гаш боала болх, унзара эпидеми, еттар, Iазап тIалоаттадар... ХIара дения бовш хиннаб бIаьшц нах. Къаьстта а дукха боабеш хиннаб Советски Эскара эсарашш салтий.

«Эсэсовски оакхар бе безам хиннабар адамий мел йола хоах дIаякка, бакъда гIулакх кхыча тайпара нийсделар: цига мела хиннараш чIоагIбар, боах Ирина Михайловна. — Нах тIехьагIа гуш ма хиллара, физически боабе дуккха а аттагIа хиннадар духовно боабечул. Адамашта тIа ца эттача тайпарча хьалашка нийсбеннача тутмакхаша хьахьекхар шоаш нах безаш, къонахчал долаш хилар, хьагойтар бокъонца йола интернационализм».

1945 шера январе Советски Эскар Польше кхаьчадар. Лагере юхебисача эггара тIехьарбаравита сиха зваьуаш е йолийно, цу хана шиш вешашца цхьана еддий цигара Ирина.

...Итташ шераш дIадахад, бакъда бIаргадайнар, тIаьлттар цIаьккха а дицлургдац Ирина Михайловнана. Цу тайпара хIама дицлац. Кастта вIашагIкхетараш хул цун московски школьникашца, кагирхоша, концлагерий тутмакхаш хиннарашца. Массa шера тIехьарча советски а доазол арахьарча а къовсамхоша.

ХIаьта 11 апреле а, фашистски концлагерашкара тутмакхаш мукъабахара дунен халкъашта юкъерча дийнахьа, ехаш хургьл дийна бисарий оаз. ЦIаькха а иxы хилита ийш яц Освенцим а Бухенвальд а.

Сурташ тIа: 1. Ирина Михайловна Харина къамаьл деш я тIема сийлен музей вIашагIъеллача № 732 йолча московски школа дешархошца.

2. Дийнахьа а бус а болх беш хиннай Освенцима концлагера крематоре пешкаш (репродукци).

Б. КАВАШКИНА сурташ. ТАСС фотохроника.

САЛОIАЧА ДЕНОШКА

9 АПРЕЛЬ

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 10.00. Лекцей зал. «Советски цIейиш обрядаши — идейно-политически кхетам луш личность кхеяра лоархIаме форма» яха Iилма-практически семинар. 10.00. Халхара зал. В. И. Ленин ваь 113 шу дизара хетаиь «Пионерски горнаш» яха пионерски дружиний торжественни слет. 14.00. Йоккхача зала фойе. «Дезал йраз долаш хилара дIоагIаш шун шоай бе доахка яха саг йоалаяра - яхара торжественни регистраци яр. 18.00. Йоккха зал. Болх беш де юхагойтача фильма кинотеатр. 19.00. Халхара зал. Болх беш я «ВIашагIкхетар» яха дискоклуб. «Эстрада тIа — Итали» яха тематически программа.

Химикий культура Дворец. 15.30. «Ориентир» яхача клуба заседани. «Дукха я дика а эшаш а йола професси» яха беседа. 18.00. «КIоа хинни кердалараш» яха устни журнал. 19.00. Эстрадни иллеи музыкан сайре.

Н. К. Крупская цIерагIа культура Дворец. 9.00. Йоккха зал. Къулбаседа - Кавказа машиннаькъа Махачкалински Грозненски отделеней берий художественни самодеятельности хьажар. 15.00. Болх беш да «Къона ленинец» яха берий кинотеатр. 15.00. Болх беш я машпаькъахой революцей, тIемен, къахьегаман сийлен халкъа музей.

Пролетбата цIерагIа культура ЦIа. 9.00. Советски Эскаре гIулакх де болхараш торжественно накъабахар. 14.00 В. И. Ленин ваьча ден хетадаь берий художественни самодеятельноста концерт. 15.30. Болх беш я «Саг а закон а» яха кинолектори.

«Красный молот» завода культура ЦIа. 15.00. Болх беш я Iалам дезарий клуб. 19.00. Болх беш я «Фонограф» яха дискоклуб. «Фуй из лийга музыка» яха беседа-лекци.

10 АПРЕЛЬ

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 10.00. Берий сектор. Шашкех дола ловзараш. 10.30. Болх беш я «Эрзи» яхача республикански фотоклуба эггара хьалхара отчетни выставка. 11.00. Кинотеатр. Болх беш я «Фальтийн приключени дунен тIа» яха киномауб. Гойтаргда «Барабанщика кхел» яха художественни фильм. 12.00. Библиотека. «Авиацен космонавтикен» яхача Дерригдунен Ден хетаьача «Сага космосе» яхача книжнай выставка юххера беседа.

Химикий культура Дворец. 9.00. «КIай ладья» яха шахматех ловзар. 11.00. «Йраз долча тха бералах — баркал хьамсара моха» яха берий художественни самодеятельноста коллективаш отчетни концерт. 14.00. Волейболах дола ловзараш. 18.00. «Хьалбеш лаьт БАМ» яха кинопанорама. 19.00. Эстрадни иллеи музыкан сайре.

Пролетбата цIерагIа культура ЦIа. 14.00. Болх беш я «Чебурашка» яха берий киноклуб. «Фальт болча хьоашалгIа» яха киноутренник. 19.00. «Ника» яха дискоклуба халкара программа.

«Красный молот» завода культура ЦIа. 18.30. Город Орджоникидзерча К. Хетагурова цIерагIча культура ЦIен иллеи хелхарен ансамбла концерт.

ТОАДАР

Укх шера 7 апреле арадьяннача «Сердало» газета аргIанара номер «42» лархIа еза.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковски, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителан — 2-85-07; бехктхоккхама секретаран — 2-84-85; отделаш: партийни дахара — 2-54-04; промышленностан транспортан — 2-85-01; юрта боахаман — 2-47-84; культуран — 2-64-75; кехаташ — 2-56-87; корректорски — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-85; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-85-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-56-87; корректорская — 2-89-88.

Газет арадуэл шинарен, ерен, шоаттен денощка.

СФ05125. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковски, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1859.